

Environmentální pojištění v ČR a ve vybraných státech EU

Diplomová práce

Vedoucí práce:

doc. Ing. Eva Vávrová, Ph.D.

Bc. Radana Novotná

Brno 2016

Ráda bych poděkovala vedoucí diplomové práce doc. Ing. Evě Vávrové, Ph.D. za odborné vedení, vstřícnost, poskytování cenných připomínek a rad v průběhu zpracování mé práce.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Environmentální pojištění v ČR a ve vybraných státech EU** vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne _____

Abstract

Novotná, R., Environmental insurance in the Czech Republic and selected countries of the EU. Diploma thesis. Brno: Mendel university in Brno, 2016.

The aim of the thesis is to analyse environmental insurance in the Czech Republic and in selected countries of the EU, particularly in Germany, Finland, and Great Britain. Using the descriptive method in the theoretical part, the relationship among economy and environment, market failures, insurance, and damage done to the environment are elaborated upon. The practical part concerns the existing environmental insurance, based on legislation that exists for each country studied herein, and provides a survey of the available environmental insurance. The author evaluates positive and negative aspects of the insurance of the selected countries in relation to the Czech Republic. The conclusion delivers proposals for the improvement of environmental insurance in the Czech Republic.

Keywords

Environmental insurance, environmental protection, environmental damage, liability for environmental damage.

Abstrakt

Novotná, R., Environmentální pojištění v ČR a ve vybraných státech EU. Diplomová práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2016.

Diplomová práce se věnuje analýze stavu environmentálního pojištění v ČR a vybraných zemích EU (Německo, Finsko, Velká Británie). V literární rešerši jsou pomocí deskripce řešeny a objasněny vazby ekonomiky a životního prostředí, mikroekonomická selhání trhu, environmentální pojištění a poškození životního prostředí. Praktická část se zabývá fungováním systému environmentálního pojištění na základě dané legislativy ve zvolených státech, průzkumu trhu pojišťoven nabízející environmentální pojištění. Pro každou zemi je stanoven přehled silných a slabých stránek sloužící ke komparaci environmentálního pojištění v ČR s ostatními zeměmi. Na závěr jsou formulovány návrhy pro úpravu či zlepšení systému environmentálního pojištění v ČR.

Klíčová slova

Environmentální pojištění, ochrana životního prostředí, ekologická újma, odpovědnost za škody na životním prostředí.

Obsah

1	Úvod	11
1.1	Cíl práce.....	12
1.2	Metodika.....	12
2	Literární rešerše	14
2.1	Životní prostředí a ekonomika.....	14
2.1.1	Životní prostředí jako veřejný statek.....	16
2.1.2	Externality.....	16
2.2	Ekonomické škody ze znehodnocování životního prostředí.....	18
2.2.1	Ekonomické optimum znečištění.....	20
2.3	Ekonomické oceňování škod na životním prostředí	21
2.4	Odpovědnost za škodu na životním prostředí vs. odpovědnost za ekologickou újmu	24
2.4.1	Rozdíl mezi odpovědností za ekologickou újmu a odpovědností za škodu na ŽP	25
2.5	Makroekonomické nástroje politiky ochrany životního prostředí.....	26
2.5.1	Administrativní nástroje	26
2.5.2	Ekonomické nástroje	27
2.6	Environmentální pojištění.....	31
2.6.1	Typy environmentálního pojištění.....	32
2.6.2	Kladné a záporné aspekty environmentálního pojištění.....	33
2.6.3	Risk management.....	33
2.7	Poškození životního prostředí.....	34
2.7.1	Londýnský smog, Velká Británie	35
2.7.2	Havárie tankeru Prestige, Španělsko (www.iopcfunds.org)	36
2.7.3	Protržení hráze odkaliště poblíž města Ajka, Maďarsko	36
3	Vlastní práce	38
3.1	Systém environmentálního pojištění v České republice.....	39
3.1.1	Dílčí závěr.....	44

3.2	System environmentálního pojištění v Německu	45
3.2.1	Dílčí závěr	49
3.3	System environmentálního pojištění ve Velké Británii	50
3.3.1	Dílčí závěr	54
3.4	System environmentální pojištění ve Finsku	55
3.4.1	Dílčí závěr	58
4	Diskuze	60
5	Závěr	68
6	Literatura	70
7	Seznam použitých zkratk	77
8	Seznam obrázků	78
9	Seznam tabulek	79
A	Vzor návrhu na zařazení objektu do skupiny A nebo skupiny B	81

1 Úvod

Životní prostředí představuje „tu část světa, se kterou je živý organismus ve stálé interakci, to znamená, kterou používá, mění a které se musí přizpůsobovat“.¹ Ochrana životního prostředí se stala celosvětovým tématem, přírodní zdroje jsou totiž stále vzácnější a ekonomiky všech států jsou ovlivněny jejich neefektivním využíváním. Proto je potřeba toto prostředí chránit před negativními vlivy způsobenými ekonomickou aktivitou. Ovšem neznamená to úplné jejímu zamezení, pouze úsilí o nalezení optima mezi lidskou (ekonomickou) činností vycházející ze sledování vlastních zájmů a kvalitou životního prostředí.

S rozvojem industrialismu v 60. a 70. letech 20. století je zřejmé, že pravděpodobnost dnešního ekologického průmyslového znečištění dosahuje podstatně vyšší úrovně než v minulosti a zasahuje stále více průmyslových odvětví i oblast služeb. Finančním ztrátám průmyslových podniků v důsledku ekologických škod lze předejít kvalitním pojištěním, přesněji řečeno environmentálním pojištěním. Je určeno zejména pro všechny společnosti, které zpracovávají nebo skladují nebezpečné chemické látky, dopravcům těchto chemických látek, provozovatelům skládek aj.

Potřeba specializovaného pojištění environmentálních rizik se prvně objevila na konci 80. let minulého století ve vyspělých zemích, a to především v USA a Kanadě. S ohledem na vývoj legislativy, zakázky na sanace starých ekologických zátěží, prodej tzv. brownfields tak vznikla řada specializovaných pojistných produktů. Vedle zákonného pojištění odpovědnosti za škodu na životním prostředí postupem času začaly velké firmy využívat dobrovolné pojištění v rozsahu odpovídajícím rizikovému profilu.² Dnes je environmentální pojištění již běžnou součástí pojistného programu u středně velkých podniků, které si uvědomují, že svojí činností mohou ohrozit životní prostředí.

V Evropě problematika znečišťování životního prostředí zaujímala své místo v právních rádech států již dlouhá léta. S rozvojem průmyslu však bylo jen otázkou času, kdy se tato problematika začne aktivněji řešit. Po dlouhých diskuzích byla vytvořena a přijata Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/21/ES o nakládání s odpady z těžebního průmyslu. Od července 2010 je směrnice plně transponována do právního řádu všech členských států EU, což by mělo zajistit vyšší stupeň ochrany životního prostředí v celé Evropě.

¹ Dynamická definice od norského profesora Wika, přijatá na konferenci UNESCO v Paříži v roce 1967 dostupná z www.enviweb.cz/eslovník/269

² 2010/4. *Pojistný obzor: Časopis českého pojišťovnictví* [online]. Praha [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <http://www.pojistnyobzor.cz/archiv/55-2010-4>

1.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je posouzení fungování systému environmentálního pojištění v České republice a ve vybraných státech Evropské unie. K dosažení cíle je třeba analyzovat stav systému environmentálního pojištění ve zvolených zemích na základě příslušné legislativy a průzkumu trhu komerčních pojišťoven nabízející produkty environmentálního pojištění.

Dalším cílem je vzájemná komparace těchto systémů a identifikace rozdílů mezi jednotlivými zeměmi. V neposlední řadě jsou ze zjištěných relevantních informací formulovány doporučení pro úpravu či zlepšení nabízených pojistných produktů environmentálního pojištění českých komerčních pojišťoven a zároveň jsou uvedeny návrhy pro efektivnější fungování celého systému řízení environmentálních rizik v České republice.

Pro dosažení cíle diplomové práce jsou položeny následující výzkumné otázky:

1. Vyžaduje soudobá situace na českém trhu environmentálního pojištění nějaká zlepšující opatření?
2. Je možnost uplatnit poznatky z environmentálního systému pojištění ve vybraných zemích EU také v České republice?
3. Poskytují české pojišťovny odpovídající ochranu ve vztahu k odpovědnosti za ekologickou újmu?
4. Jaký význam bude mít environmentální pojištění v budoucnu?

1.2 Metodika

Pro zpracování diplomové práce jsou čerpány teoretické podklady z české i zahraniční odborné literatury, platné legislativy, studií a článků na zvolené téma publikovaných na internetových portálech. K nejdůležitějším zdrojům informací související s řízením environmentálních rizik patří zmiňovaná směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí a zejména konkrétní zákony týkající se ochrany životního prostředí a environmentálního pojištění ve vybraných státech EU. Veškeré použité zdroje pro zpracování závěrečné práce jsou uvedeny v seznamu literatury a jsou v souladu s ČSN ISO 690.

Diplomová práce je rozdělena na několik částí. V literární rešerši jsou pomocí deskripce řešeny a objasněny vazby ekonomiky a životního prostředí, mikroekonomická selhání trhu, řízení rizik environmentálního pojištění a poškození životního prostředí. Jedna podkapitola se též zabývá pojištěním odpovědnosti za ekologickou újmu, které se v poslední době stává velice diskutovaným tématem. Je proveden rozbor rozdílů mezi pojištěním odpovědností za škodu na životním prostředí a již zmiňovaným pojištěním odpovědnosti za ekologickou újmu.

Vlastní práce se věnuje analýze stavu environmentálního pojištění jak v České republice, tak i ve třech vybraných zemích Evropské unie (Německo, Finsko, Velká

Británie). Státy jsou zvoleny z důvodu dobře propracované příslušné legislativy a zároveň každý stát je založen na odlišném principu fungování systému environmentálního pojištění. V první řadě jsou tyto systémy charakterizovány (uvedeny typické znaky) a popsán jejich historický vývoj. U každé uvedené země je analyzována legislativa týkající se ochrany životního prostředí a environmentálního pojištění. Analýza se zabývá především zákonnými normami, které popisují škody na životním prostředí a způsob jejich nápravy, finanční zajištění v případě vzniku ekologické škody nebo vymezují podnikatelské činnosti, jež mohou způsobit ekologickou havárii. Jelikož zvolené země se řídí stejnou evropskou legislativou, úkolem je zhodnotit její transponování do jednotlivých právních řádů a včasnost implementace směrnice 2004/35/ES.

Dále je proveden průzkum trhu komerčních pojišťoven a jejich nabídek environmentálního pojištění pro přesnější zobrazení situace v dané zemi. Jako podklad pro průzkum pojišťoven na českém pojistném trhu jsou využity odkazy dostupné na webu České asociace pojišťoven a z internetové adresy: www.pojistovny.com. Zdrojem pro analýzu komerčních pojišťoven v Německu a ve Finsku jsou internetové adresy: www.versicherungsvergleich.de a www.vakuutus.org. Ve Velké Británii průzkum vychází z internetových stránek Asociace britských pojistitelů. Účelem průzkumu je zobrazit postoj komerčních pojišťoven ke konstrukci environmentálního pojištění s ohledem na jeho specifické znaky, například: zda je nabízeno jako samostatný pojistný produkt nebo formou připojištění k objektivní odpovědnosti. Zdrojem pro získání bližších informací o konkrétních nabídkách slouží internetové stránky jednotlivých pojišťoven.

Metodou dedukce je pak vyvozen dílčí závěr pro každou vybranou zemi, kde je sestaven přehled silných a slabých stránek systému environmentálního pojištění. Údaje získané z průzkumu pojistných trhů jsou pro lepší přehlednost zpracovány základním statistickým postupem. Jedná se o procentuální vyjádření počtu pojišťoven poskytující environmentální pojištění vůči počtu analyzovaných pojišťoven na pojistném trhu dané země. Uvedený podíl slouží k doplnění charakteristik jednotlivých systémů řízení environmentálních rizik. Konečné vzájemné srovnání je provedeno syntézou dílčích závěrů analyzovaných systémů environmentálního pojištění.

Na základě relevantních informací a výsledků jsou identifikovány případné nedostatky v nabídce environmentálního pojištění v České republice. Poté jsou formulována doporučení pro případné změny či zlepšení v nabídce pojišťoven a zároveň jsou uvedeny návrhy pro efektivnější fungování celého českého systému environmentálního pojištění.

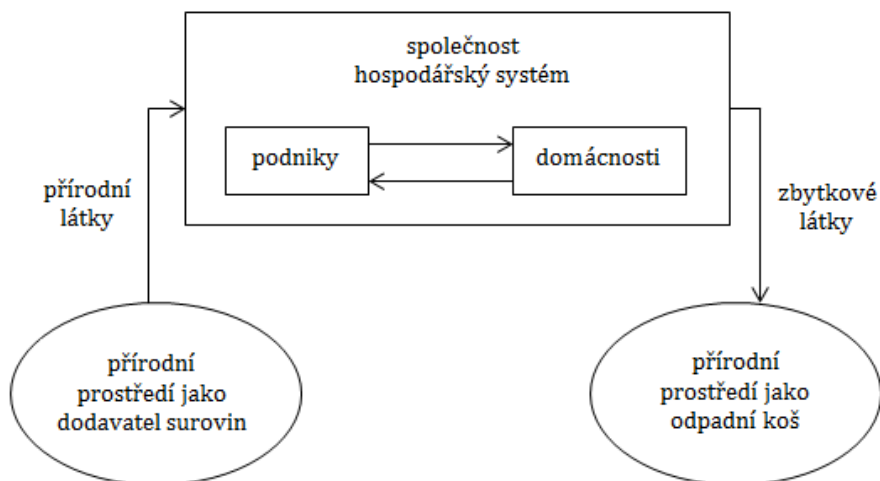
V kapitole Diskuze jsou výstižně zodpovězeny výzkumné otázky na základě nabytých poznatků, informací a skutečností. Diskuze je doplněna o srovnání výsledků s výsledky z disertační práce od Ing. Pavli Kubové (2015).

2 Literární rešerše

2.1 Životní prostředí a ekonomika

Člověk svým aktivním působením využívá a ovlivňuje prostředí, ve kterém žije. Životní prostředí totiž poskytuje obnovitelné i neobnovitelné přírodní zdroje jakožto vstupy pro ekonomickou činnost (například rostliny, zvířata, paliva, nerostné suroviny), dále stanoviště pro průmysl, zemědělství i komunikaci, ale také místo pro zbytkové látky z výroby a spotřeby na základě fungování ekonomické činnosti (například emise, odpadní teplo, hluk, odpady). (Štěpánek, 1997, str. 5)

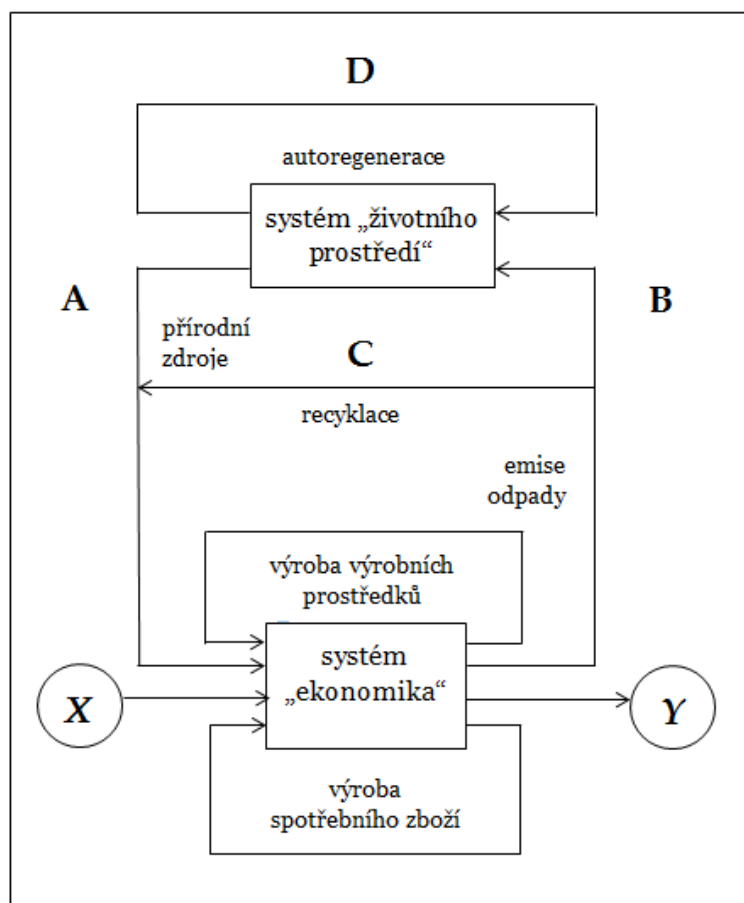
Je očividné, že jakákoliv ekonomická činnost se bezpochybně dotýká životního prostředí a naopak, protože toto prostředí je předpokladem pro lidskou existenci a ta ho do značné míry utváří a zároveň mění. (Vlčková, 2008, str. 29) Tento ambivalentní vztah znázorňuje níže zobrazené schéma.

Obr. 1 Vztah životního prostředí a ekonomické činnosti

Zdroj: vlastní zpracování dle Jílkové, 2003, str. 11

Podobně jako výše zobrazené schéma publikované v knize Jílkové (2003), tak i následující diagram dle Moldana (1997) znázorňuje v rozsáhlejší podobě, že se lidská společnost nevyvíjí izolovaně, ale existuje v nepřetržitém vzájemném působení s životním prostředím.

Obr. 2 Vztah systému životního prostředí a ekonomiky
Zdroj: vlastní zpracování dle Moldana, 1997, str. 13

Základní vztahy systému životního prostředí a ekonomiky mohou být ovlivněny různorodými nástroji (normativními, ekonomickými, etickými i institucionálními), které působí v těchto rovinách (Moldan, 1997, str. 12-13):

- ovlivňování spotřeby přírodních zdrojů (A) z hlediska jak objemu, tak i struktury,
- omezování proudu nežádoucích emisí a odpadů z ekonomické činnosti do životního prostředí (B),
- podpora opakovaného využívání výstupů ekonomické činnosti a recyklaci (C),
- usilování o obnově přirozené regenerační schopnosti životního prostředí (D).

Navzdory výše uvedenému úsilí o zachování symbiózního vztahu ekonomiky a životního prostředí, se ekonomická činnost neustále negativně projevuje na tomto prostředí.

S růstem počtu obyvatelstva a zvláště jeho potřeb se statky životního prostředí totiž stávají omezenými, čímž dochází k nedostatečnému uspokojení všech lidských potřeb. Tento problém ústí ve znehodnocení prostředí, protože dochází

k překračování asimilační schopnosti přírody (Soukupová, 2011, str. 40), a tím i k narušení ekologické rovnováhy prostředí v důsledku nadměrné produkce škodlivin a odpadu nebo nezadržitelného čerpání neobnovitelných zdrojů. (Goodstein, c2008, str. 32)

2.1.1 Životní prostředí jako veřejný statek

Vzduch, voda, půda a obecně environmentální statky vykazují vlastnosti jako je nerivalita (nezmenšitelnost) a nevyločitelnost ze spotřeby. Jsou to typické charakteristiky veřejných statků, jejichž přínos je nedělitelně rozptýlen po celé společnosti bez ohledu na to, zda jednotlivci chtějí tento veřejný statek koupit či nikoliv. Také žádný jedinec nemůže být vyloučen ze spotřeby environmentálního statku, ať již technicky nebo jiných důvodů. (Štěpánek, 1997, str. 15)

Environmentální statky lze tudíž nazvat volně dostupnými veřejnými statky, které jsou poskytovány zdarma. Právě v tomto lze vidět problém, jak je také naznačeno výše, se zvyšujícími se potřebami ekonomických subjektů jsou environmentální statky využívány nadměrně a subjekty nenesou náklady s tím spojené. Přírodní zdroje se stávají nedostatkovými, mezi různými uživateli, kteří nejsou selektováni cenovým mechanismem, začíná konkurence a rivalita. Environmentální statky se z čistě veřejných statků stávají smíšenými statky. (Štěpánek, 1997, str. 15)

Trh selhává kvůli existenci veřejných statků. Je místně nezbytné, aby se zapojila role státu, který by se pokusil svou intervencí zamezit devastaci a znečišťování životního prostředí, poukázal na nutnost recyklace odpadů apod.

2.1.2 Externality

Díky příležitosti volně využívat některé statky a služby životního prostředí může docházet mezi ekonomickými subjekty ke specifickému ekonomickému vztahu, a to k externalitám (Jančářová, 2004, str. 84) neboli k externím efektům lidské činnosti.

Počátek teorie externalit se považuje publikace A. C. Pigou (1928), která uvádí: „*Podstatou problému je, že osoba A při poskytování služeb, za které dostává zaplacení od druhé osoby B, současně poskytuje služby nebo působí jiným osobám, od kterých nelze požadovat platby za získaný prospěch nebo naopak osobu, která jim působí újmu, nelze přinutit ke kompenzaci.*“

Jednoduše řečeno, externality vznikají v situaci, kdy jedna strana způsobí svým chováním užitek nebo náklady někomu jinému, aniž by tyto důsledky zahrnul do svého rozhodování.

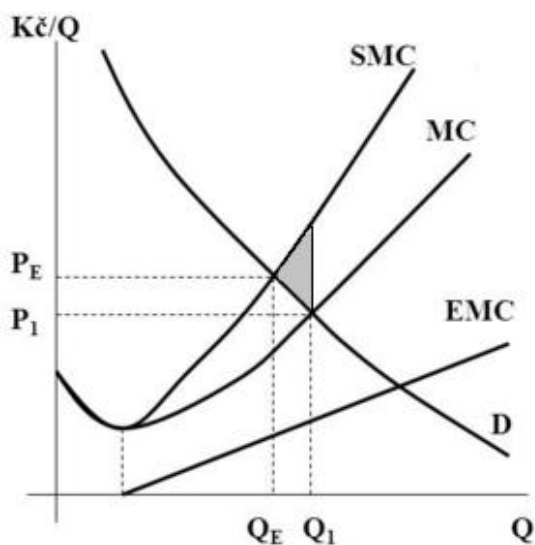
Základním charakteristickým znakem externalit (externích efektů) je skutečnost, že vznikají jako vedlejší produkt specifické lidské činnosti (například výroba elektřiny a tepla, čištění odpadních vod), aniž by samotná existence těchto vlivů měla vliv na rozhodnutí, zda určitou činnost provozovat nebo ukončit. (Vlčková, 2006, str. 21)

Externality lze rozdělit dle povahy na pozitivní a negativní.

Negativní externalita

Negativní externalita omezuje výrobu či z obecného pohledu užítka a zároveň vyvolávají vyšší náklady, které však nejsou tím, kdo je způsobil, kompenzovány (neexistuje odškodnění). (Soukupová, 2011, str. 46)

Výrobní aktivita v tržním hospodářství produkuje v mnoha případech i vedlejší efekt v podobě nechtěných následků na životním prostředí (znečištění vod a ovzduší), což lze nazvat také jako externí disekonomie produkce. (Jančárová, 2004, str. 85)

Obr. 3 Grafické znázornění negativní externality
Zdroj: (Hořejší, 2010, str. 512)

Z grafu je patrné, že když znečišťovatel nehradí škody na životním prostředí způsobené emisemi, je rovnováha trhu v bodě, kde se střetává mezí užitek ($MU=D$) s mezními soukromými náklady (MC). Znečišťovatel vyrábí množství produkce Q_1 , ačkoliv společensky optimální by bylo množství Q_E . Rozdíl mezi soukromými mezními náklady (MC) a společenskými mezními náklady (SMC) znázorňuje šedý trojúhelník, který představuje ty náklady, které znečišťovatel nehradí a přenáší na třetí osoby kvůli emisím. Je zřejmé, že negativní externalita způsobuje příliš vysokou produkci za příliš nízkou cenu. (Goodstein, c2008, str. 33)

Vznik negativních externalit probíhá za těchto podmínek (Hájek, 2000, str. 12):

- mimořádně rozsáhlá produkce,
- při výrobě a spotřebě se životní prostředí nadměrně zatěžuje,
- ceny produktů a služeb jsou příliš nízké, neodráží společenské náklady související s výrobou
- neexistují realistické tržní podněty k zavádění environmentálně šetrnější technologie.

Pozitivní externality

Rozdíl spočívá v tom, že ekonomický subjekt vytváří užitek i pro jiné subjekty, třetí osobám, které mu však za něj neplatí. (Soukupová, 2011, str. 46) Pozitivní externality se vyskytují méně často než externality negativní.

Z výše uvedeného textu vyplývá, že externality vznikají spontánně a neúmyslně. Přesto však ovlivňují chování subjektů ekonomiky.

Jak již bylo nastíněno, důsledkem samotné existence externích efektů je zapříčiněno tím, že některých služeb či statků produkuje ekonomika více, než způsobují negativní externality (například průmyslová těžba dřeva) a naopak některých statků či služeb ekonomika produkuje méně, které jsou spojeny s pozitivními externalitami (například využívání ekologicky šetrných technologií), než je ze společenského hlediska žádoucí. Dochází tedy k nerovnosti mezních soukromých a společenských nákladů a přínosů (Vlčková, 2006, str. 22), což způsobuje neefektivní alokaci zdrojů a nedostatečnou ochranu životního prostředí v případě negativních externalit. Problém je, že chybí odpovídající cenové signály na trhu, které by odrážely ony externí náklady. (Štěpánek, 1997, str. 14)

Způsob řešení výše uvedeného problému je tzv. internalizace externalit. Znamená to začlenění externích efektů do výrobních nákladů jednotlivých znečišťovatelů a zároveň i do jejich kalkulací. (Endres, 2010, str. 12) Jako prostředek k internalizaci externalit mohou posloužit makroekonomické nástroje, o kterých pojednává samostatná podkapitola.

2.2 Ekonomické škody ze znehodnocování životního prostředí

Ekonomický přístup k problematice ochrany životního prostředí vychází ze dvou základních kategorií, kterými jsou: (Soukupová, 2011, str. 51)

- náklady na ochranu životního prostředí, tj. náklady na zamezení a náklady na vyhnutí se,
- škody na životním prostředí, kdy teprve snížení či odstranění těchto škod je kritériem efektivnosti nákladů na ochranu životního prostředí.

Ekonomickými škodami z ekologického znehodnocování se pak rozumí negativní ekonomické efekty způsobené ekonomickým subjektům (domácnostem, spotřebitelům, podnikům, státu) poškozováním životního prostředí. (Soukupová, 2011, str. 51) Ekologické škody zahrnují dvě zásadní skupiny (Štěpánek, 1999, str. 33):

- *škody typu I* - způsobené zprostředkovaně v důsledku poškození environmentálních statků, resp. narušení kvality environmentálních služeb poskytovaných těmito statky,
- *škody typu II* - bezprostředně vzniklé na environmentálních statcích, resp. environmentálních službách.

Tab. 1 Rozdělení škod na životním prostředí – škody typu I

Škody typu I
<p>Škody na lidském zdraví</p> <ul style="list-style-type: none"> • riziko předčasného úmrtí • zvýšená nemocnost
<p>Škody na budovách</p> <ul style="list-style-type: none"> • škody na materiálech (výměna materiálů, náklady na obnovu) • ztráty historických budov v důsledku znečištění
<p>Zemědělství</p> <ul style="list-style-type: none"> • ztráta rostlinné produkce
<p>Škody v průmyslu a podnikatelských aktivitách</p> <ul style="list-style-type: none"> • ztráta zisku z turistického ruchu • rostoucí náklady v průmyslové sféře (např. v důsledku dodatečného čištění vody, obnovy budov aj.)
<p>Škody ze znečištění půdy</p> <ul style="list-style-type: none"> • náklady na vyčištění kontaminované půdy • znečištění vodních zdrojů
<p>Škody na lesích</p> <ul style="list-style-type: none"> • ztráta výnosů dřevní hmoty • dodatečné náklady spojené se znehodnocením růstu dřevin v důsledku znečištění ovzduší • snížení užitků z rekreace
<p>Škody v komerčním rybářství</p> <ul style="list-style-type: none"> • ztráta výtěžku rybolovu a dodatečné náklady
<p>Škody ze znečištění vody ve vztahu k zásobování vodou</p> <ul style="list-style-type: none"> • náklady na dodatečné čištění vody
<p>Ztráty na ekosystému a diverzitě</p> <ul style="list-style-type: none"> • omezení biodiverzity v důsledku kyselé depozice • náklady na nápravu škod spojených s havarijním znečištěním vodních toků • reziduální škody, jež nelze napravit • opční a neužitná hodnota • ztráty přínosů z turistického ruchu a z využití přírodní lokality

Zdroj: vlastní zpracování dle Tošovské, 1999

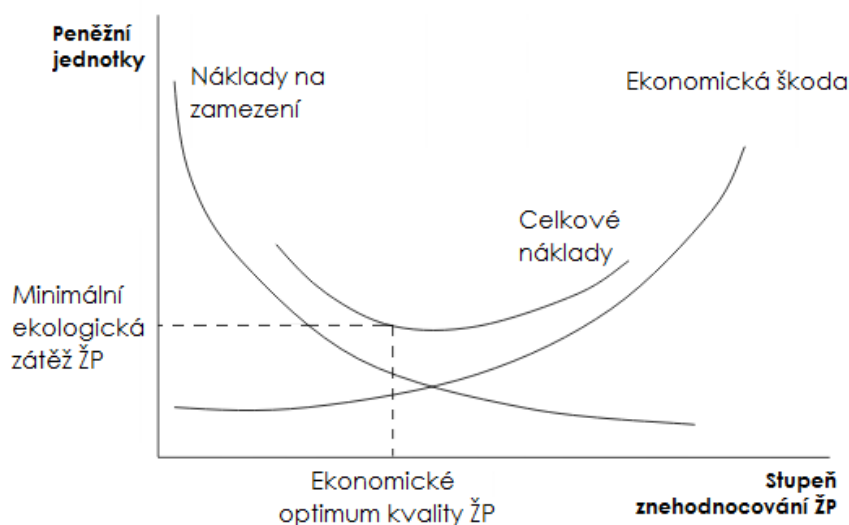
Tab. 2 Rozdělení škod na životním prostředí – škody typu II

Škody typu II
<p>Snížení mimoprodukčních funkcí</p> <ul style="list-style-type: none"> • lesa • zemědělské krajiny
<p>Narušení složek životního prostředí</p> <ul style="list-style-type: none"> • ovzduší • vod • půdy • horninového prostředí • fauny a flóry • krajinného reliéfu
<p>Ohrožení, resp. narušení ekosystémů</p> <ul style="list-style-type: none"> • lokálních • regionálních • národních • globálních

Zdroj: vlastní zpracování dle Štěpánka, 1999, str. 34

2.2.1 Ekonomické optimum znečištění

Cílem je dosažení minimálního stupně zátěže. Tedy situace, kdy součet ekonomických škod a vynaložených nákladů na zamezení je co nejmenší. Optimální míra využívání (či znečišťování) životního prostředí je taková, kdy ekologická zátěž ekonomiky dosahuje co nejmenší úrovně. Z toho vyplývá, že z ekonomického hlediska není optimální situace, kdy je znečištění životního prostředí nulové, protože v takové situaci by byly náklady na zavezení velmi vysoké. Optimum nastane při určité míře znečištění, při které je součet ekonomických škod ze znečištění životního prostředí a nákladů na zamezení minimální. (www.cenia.cz)

Obr. 4 Ekonomické optimum znečištění

Zdroj: Černá, 1987, str. 74

K posouzení efektivity prostředků vynaložených na ochranu životního prostředí je podstatné kvantifikovat ekologické škody, což umožňují různé metody ocenění, viz následující kapitola.

2.3 Ekonomické oceňování škod na životním prostředí

Existuje modifikovaný postup pro oceňování škod na životním prostředí a obsahuje tyto kroky: *stanovení účelu kvantifikace, definování typu škod, porovnání seznamu poškozených subjektů, identifikace původce škody a stanovení jeho odpovědnosti, volba metody kvantifikace škody a provedení výpočtů, posouzení dosavadní úrovně internalizace, racionální internalizace škod na životním prostředí.* (Štěpánek, 1999, str. 32-38)

Disponibilní instrumentarium pro kvantifikaci škod na životním prostředí obsahuje v dnešní době dvě základní skupiny metod, ocenění na základě skutečných tržních cen a mimotržní oceňování.

1. Ocenění na základě skutečných tržních cen statků ŽP

Přichází v úvahu jen ve velmi omezeném počtu případů. Podmínkou je, aby tržní transakce s příslušným typem přírodního statku byly natolik reprezentativní a masové, že je možno využít jejich cen pro ocenění celkové zásoby statků. Většinou se lze s danou situací setkat při transakcích s půdou, resp. pro její potenciální užití. (Moldan, 1997, str. 140)

2. Mimotožní oceňování

Protože trh mnoho environmentálních statků neregistruje (například ovzduší, ticho) nebo je registruje nedostatečně, mělo by být tržní ocenění škody doplněno ještě mimotržním oceněním. (Štěpánek, 1999, str. 30)

Existuje řada klasifikací metod mimotržního oceňování. Jedno z možných členění je následující: (Soukupová, 2011, str. 52-53)

2.1. Metody založené na preferencích jednotlivců neboli preferenční metody:

- 2.1.1. *metody vyjádřených preferencí* (metoda kontingentního oceňování),
- 2.1.2. *metody odhalených preferencí* (metoda cestovních nákladů, hedonické oceňování, metoda obranných výdajů),

2.2. prostřednictvím expertních (nepreferenčních) přístupů:

- 2.2.1. *metody ekosystémové primárně vycházející z expertního určování ekologických hodnot různých částí životního prostředí* (hesenská metoda),
- 2.2.2. *metody založené na zajišťování nákladů a rizik přes oportunitní náklady, alternativní náklady* (metoda založená na defenzivních či preventivních výdajích),
- 2.2.3. *metody přístupu produkční funkce* (metoda dávka-reakce),
- 2.2.4. *multikriteriální expertní metody* (metoda hodnocení funkcí lesa).

V následujících podkapitolách jsou uvedeny nejpoužívanější metody ocenění environmentálních přínosů a nákladů.

Metoda založená na defenzivních či preventivních výdajích

Metoda je založena na hypotéze o vzájemné zaměnitelnosti mezi kvalitou životního prostředí a tržními statky. Předpokládá, že znečištění životního prostředí je možno substituovat výdaji na předcházení či snížení jeho negativního dopadu (např. znečištění vody lze zmírnit instalací vodního filtru v domácnosti). (Soukupová, 2011, str. 56)

Tato relativně jednoduchá metoda se používá především vzhledem k znečištění ovzduší, vody, zvýšené hladině hluku, sesuvům a úrodnosti půdy. (Ritschelová, 2002, str. 35)

V praxi je zapotřebí vybírat případy velmi pečlivě, aby defenzivní výdaje mohly být interpretovány jako substitut ocenění ekologických užitků. Vyžaduje to především dostatečnou averzi příslušného subjektu k riziku, dostatečný objem informací o jeho dopadu a úměrnou reakci subjektu na míru rizika. Dále předpokládá, že subjekt nebude ve svých reakcích významně omezen, ať již nedostatkem financí či nedostatkem substitutů na trhu. Ocenění získané touto metodou je velmi aproximativní a lze jej kombinovat s dalšími informacemi. (Ritschelová, 2002, str. 35)

Hedonické ocenění

Metoda odvozená od skutečného chování spotřebitelů na trhu. Předpokládá nalézt trh s obchodovatelným zbožím, který je ovlivněn netržním statkem životního prostředí. Tyto předpoklady splňuje v největší míře trh s nemovitostmi, kde například

kvalita ovzduší ovlivňuje cenu dané nemovitosti. Poptávka po přírodním statku je tak vyjádřena prostřednictvím poptávky po reálném statku s přírodním statkem spjatým. (Moldan, 1997, str. 141) Také je někdy aplikována na trh práce.

Vypovídající hodnotu hédonického ocenění snižují faktory, ovlivňující nákup nemovitosti, jsou velmi často subjektivní a v cenách se často odráží tržní očekávání budoucích trendů. (Ritschelová, 2002, str. 36)

Metoda klade vysoké nároky na statistické a ekonometrické zpracování, je značně náročná na informace. Dále neumožňuje ocenit ne-užitné hodnoty, a proto je takto oceněný ekologický užitek do značné míry podhodnocen. (Ritschelová, 2002, str. 36)

Metoda cestovních nákladů

Další metoda vycházející ze skutečného chování spotřebitelů. Umožňuje kvantifikaci ztrát ekologických užitků spojených s devastací rekreačních oblastí, jezer či dalších přírodně atraktivních lokalit. Odvozuje se z individuálních *cestovních nákladů* vycházejících z analýzy skutečného chování spotřebitelů. (Soukupová, 2011, str. 55)

Na základě kvantifikace nákladů vypovídajících o finanční a časové náročnosti návštěvy analyzovaných míst, se stanoví skutečná agregátní funkce poptávky po lokalitě. (Soukupová, 2011, str. 55)

Uplatnění modelu vyžaduje ve většině případů specifické údaje (např. ocenění rekreační hodnoty rajónů bohatých na ryby). Metodologický problém spočívá ve víceúčelových cest vyžadující patřičnou distribuci celkových cestovních nákladů. (Moldan, 1997, str. 141)

Obnovovací (reprodukční) náklady

Do skupiny oceňovacích metod, odvozených od skutečného jednání lidí, bývá zahrnována i metoda oceňování ztrát užitků statků životního prostředí založená na obnovovacích nákladech. Ztráty užitků jsou kvantifikovány na základě nákladů na obnovu poškozeného ekologického statku, resp. na jeho uvedení do stavu před vznikem poškození. (Ritschelová, 2002, str. 37)

Model se vyznačuje svou jednoduchostí. Údaje o obnovovacích nákladech lze snadno zjistit ze skutečných výdajů na restauraci poškozených statků, eventuelně z technicko-inženýrských studií. Základním předpokladem je technická proveditelnost této obnovy. (Ritschelová, 2002, str. 37)

Kontingentní oceňovací metoda (CVM)

Kontingentní oceňovací metoda reaguje na absenci tržních informací o spotřebitelských preferencích ve sféře ochrany životního prostředí tím, že na základě analýzy „ochoty platit“ a „ochoty přijímat kompenzace“ konstruuje preference hypotetické. Spotřebitelé vyjadřují svou ochotu platit za konkrétní ekologický užitek nebo vyjadřují, jak velkou kompenzaci by považovali za ztrátu ekologického užitku v odpovědi na dotazník či v řízeném rozhovoru, nikoliv v reálné situaci. Touto cestou se vytváří

stimulovaný trh, kde reakce spotřebitelů na hypotetickou situaci nahrazuje jejich chování ve skutečném trhu. (Ritschelová, 2002, str. 37)

V řadě případů se tato technika stává jediným prostředkem, jak ocenit nejen různé funkce aktiv přírodního prostředí, ale též aktiv vzniklých činností člověka, jež neprochází konvenčním trhem (například historické památky). (Moldan, 1997, str. 142) Dokáže měřit i opční a existenční hodnotu či hodnotu odkazu statků životního prostředí. Nejdůvěryhodnější výsledky přináší metoda CVM ve vztahu k veřejným lokálním statkům. (Ritschelová, 2002, str. 37)

CVM technika disponuje velkým potenciálem, avšak má i své úskalí. Vyžaduje správné fázování a vyhodnocení, které se neobejde bez specialistů. Předpokladem je zajištění reprezentativního vzorku dotazované populace. Hypotetický scénář musí obsahovat relevantní neutrální informace, aby neovlivnily výsledné odpovědi. Součástí musí být i navržený mechanismus placení, s kterým však nemusí souhlasit dotazovaná populace. (Ritschelová, 2002, str. 38)

Podle teoretických předpokladů by kvantifikace užiteků na základě „ochoty platit“ a „ochoty přijímat kompenzace“ měla být srovnatelná. V praxi se však mezi oběma způsoby objevují rozdíly, zejména ochota přijímat kompenzace je 5-6krát větší než ochota platit. (Moldan, 1997, str. 143)

2.4 Odpovědnost za škodu na životním prostředí vs. odpovědnost za ekologickou újmu

Odpovědnost za škodu na životním prostředí

Škodou na životním prostředí lze považovat „škodu na majetku, lidském zdraví, ztrátě výdělků, tak i vlastní ekologickou újmu, která není prostřednictvím jiných nároků uspokojena či odstraněna.“ (Mlčoch, 1998, str. 3)

Pro vznik odpovědnosti za škodu na životním prostředí musí existovat určité předpoklady. Konkrétně se jedná o protiprávnost, jinak řečeno ke vzniku následku vždy vede protiprávní úkon, který je projevem porušení právní povinnosti. Druhým předpokladem je samotný vznik škody, která je nejobecněji vyjádřena majetkovou újmou objektivně vyčíslitelnou v penězích a k uplatnění nároků má právo zpravidla vlastník věci. Posledním předpokladem je zavinění, které má subjektivní povahu. (Psutka, 2011, str. 13)

Odpovědnost za ekologickou újmu

Ekologickou újmu definuje zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí jako „ztrátu nebo oslabení přirozených funkcí ekosystémů, vznikající poškozením jejich složek nebo narušením vnitřních vazeb a procesů v důsledku lidské činnosti“. Spočívá tedy ve změně přírodního zdroje nebo v měřitelném zhoršení jeho funkcí.

Majetkovost není podmínkou, tudíž je-li ekologická újma zásahem do práv, není podstatné určení vlastníka poškozené věci jako oprávněné osoby. Případný vlastník věci totiž při vzniku ekologické újmy nevystupuje jako jediný subjekt, jehož se ztráta dotýká, ale je naopak jen jednou z mnoha osob, které újmu na život-

ním prostředí pocítí. Odpovědnost za ekologickou újmu tedy chrání životní prostředí bez ohledu na jeho soukromoprávní povahu. Oprávněným subjektem k uplatňování nároků plynoucí z odpovědnostního vztahu je stát, jenž vystupuje jako reprezentant společnosti, jejíž právo na příznivé životní prostředí bylo narušeno. Přičemž každý, kdo porušil přirozené funkce ekosystému nebo jeho částí (může být i sám vlastník), je povinen tyto funkce napravit. (Psutka, 2011, str. 35)

2.4.1 Rozdíl mezi odpovědností za ekologickou újmu a odpovědností za škodu na ŽP

Je zřejmé, že mezi odpovědností za ekologickou újmu a odpovědností za škodu na životním prostředí existuje několik rozdílů. Základní odlišnosti jsou přehledně uvedeny v následující tabulce:

Tab. 3 Rozdíl mezi odpovědností za ekologickou újmu a odpovědností za škodu na ŽP

Odpovědnost za ekologickou újmu	Odpovědnost za škodu na ŽP
<ul style="list-style-type: none"> • primárně vnímána jako imateriální ztráta na ŽP 	<ul style="list-style-type: none"> • pojmána jako ztráta materiální
<ul style="list-style-type: none"> • obtížně vyčíslitelná 	<ul style="list-style-type: none"> • vždy vyčíslitelná v penězích
<ul style="list-style-type: none"> • může vzniknout a projevit se i na složkách životního prostředí, které nejsou předmětem vlastnického práva 	<ul style="list-style-type: none"> • náhradu škody lze uplatňovat jen na složky životního prostředí, které jsou předmětem vlastnictví
<ul style="list-style-type: none"> • způsob nápravy je uvedením do původního stavu 	<ul style="list-style-type: none"> • upřednostňuje se její náhrada v peněžní formě
<ul style="list-style-type: none"> • ke vzniku odpovědnostního vztahu vyžaduje většinou jen příčinná souvislost mezi ekologickou újmou a kvalifikovanou činností bez ohledu na porušení právní povinnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • ke vzniku odpovědnosti za škody se většinou vyžaduje porušení právní povinnosti
<ul style="list-style-type: none"> • poškozeným resp. oprávněným je stát, který náhradu ekologické újmy uplatňuje v rámci správního řízení 	<ul style="list-style-type: none"> • poškozeným resp. oprávněným je vlastník, který náhradu škody uplatňuje v rámci soukromoprávního řízení

Zdroj:vlastní zpracování na základě www.renomia.cz

2.5 Makroekonomické nástroje politiky ochrany životního prostředí

Makroekonomické nástroje slouží k řešení negativních důsledků tržních selhání, jelikož v případě životního prostředí jako veřejného statku nejsou jasně definována vlastnická práva a není možné dospět k řešení mezi spotřebiteli bez zásahu státu.

Prostředky k ochraně životního prostředí a využívání přírodních zdrojů jsou zpravidla zakotveny v právním řádu. V dnešní době může stát použít ke kontrole a omezení znečišťování životního prostředí tyto podoby nástrojů (Hadrabová, 1996, str. 16):

- **administrativní neboli normativní (přímé),**
- **ekonomické (nepřímé),**
- **kombinace administrativních a ekonomických nástrojů.**

Ačkoliv se povaha nástrojů liší, i přesto lze identifikovat jeden podstatný společný znak - cíl změnit stávající rozhodování subjektů o využívání statků životního prostředí s různou mírou váhy na působení trhu. (Vlčková, 2006, str. 28)

2.5.1 Administrativní nástroje

Administrativní neboli normativní nástroje politiky životního prostředí jsou založeny na donucovací pravomoci orgánů státní správy. (Štěpánek, 1997, str. 25) Do této skupiny nástrojů patří (Hadrabová, 1996, str. 28):

- limity, normy, standardy,
- příkazy a zákazy,
- předpisy ukládající dodržení předepsaného postupu.

Přímým zásahům ze strany státu se při řešení externích efektů nelze vyhnout. (Obršálová a Rudolf, 1999, str. 7) Tyto nástroje mohou totiž působit relativně rychle díky přímému prosazování a jsou jednoduše aplikovatelné, kontrolovatelné a snadno pochopitelné i pro veřejnost. V situacích mezního rizika, hrozí-li například poškození lidského zdraví, jsou jinými nástroji těžší nahraditelné, jelikož nespolehají na dobrovolné rozhodování subjektů. (Jančářová, 2004, str. 118)

Normativní nástroje byly v rámci politiky životního prostředí nejvyspělejších zemí environmentálně účinné, avšak prokázaly několik nedostatků jako je například neposkytnutí žádné pobídky regulovaným subjektům k minimalizování celkových společenských nákladů na jednotu produkce nebo žádné finanční odměny podnikům za překročení stanoveného cíle. Obecně systém přímé regulace se vyznačuje rozsáhlou administrativní nákladností, vytváří odmítavé postoje ekonomických subjektů, také zde panuje nebezpečí korupce. (Jančářová, 2004, str. 117-118) Z těchto a mnoho dalších důvodů jsou administrativní nástroje doplněny o ekonomické.

2.5.2 Ekonomické nástroje

Ekonomické nástroje jsou považovány za perspektivnější než normativní. Vždy vycházejí z cenového mechanismu a mění pro účastníky relaci náklady – užitek. Minimalizují celkové společenské náklady na dosažení stanovených environmentálních cílů (nepůsobí plošně), podněcují subjekty k ekonomicky optimálnímu snižování znečištění, minimalizují nároky na státní administrativu, omezují možnost korupce. (Soukupová, 2011, str. 182)

Ekonomické nástroje plní několik základních funkcí (Ritschelová, 2002, str. 43):

- *kompenzační funkce* sledující finanční náhradu,
- *fiskální funkce* sledující dosažení finančního výnosu veřejných rozpočtů,
- *stimulační funkce* spočívající v talku na dosažení určitého ekologického cíle,
- *redistribuční funkce* znamená ovlivnění cenových, resp. nákladových dopadů na různé sektory, odvětví a sociální skupiny,
- *komparativní funkce* specifická pro transformační období.

Hlavními vstupními předpoklady pro správnou funkci ekonomických nástrojů v systému politiky životního prostředí jsou jasně vymezená a vynutitelná vlastnická práva, co nejméně deformovaný trh a tržní vztahy, možnost subjektů rozhodovat se samostatně na základě dostatečných podkladů (zákony, normy, vývojové trendy) a vlastních úvah. (Ritschelová, 2002, str. 43)

Základním východiskem praktického uplatnění ekonomických nástrojů se stal všeobecně uznávaný princip „polluter-pays principle“ neboli „znečišťovatel platí.“ (Ritschelová, 2002, str. 44) Ekonomické nástroje ochrany životní politiky lze rozdělit do několika skupin podle klasifikace OECD, viz následující tabulka.

Tab. 4 Klasifikace ekonomických nástrojů dle OECD

1. Poplatky za znečišťování ŽP	poplatky za znečišťování ovzduší
	poplatky za vypouštění odpadních vod
	poplatky za ukládání odpadů na skládky
	poplatky za spalování odpadů
	poplatky za hluk
	administrativní, resp. místní poplatky
2. Poplatky za využívání přírodních zdrojů	poplatky za odběry podzemní vody
	poplatky za odběry vody z vodních toků
	odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu

	poplatky za odnětí pozemků plnění funkcí lesa	
	úhrady z dobývacího prostoru a z vydobytých vyhrazených nerostů	
	poplatky za kácení dřevin	
3. Uživatelské poplatky	poplatky za spotřebu látek poškozujících ozonovou vrstvu	
	poplatky za užívání vybraných umělých hnojiv a pesticidů	
	poplatky za používání tašek z umělých hmot, apod.	
4. Daně	daně k ochraně životního prostředí	
	komunální (místní) daně	
5. Sankční platby	Pokuty	
	Přirážky	
6. Daňové úlevy	v rámci DPH	
	v rámci spotřebních daní	
	v rámci daní z příjmů	
	v rámci silniční daně	
	v rámci daně z nemovitostí	
	v rámci daně dědické a darovací	
7. Finanční podpory	granty, dotace, dary	z účelových fondů, ze státního rozpočtu
	výhodné půjčky (soft loans)	
	garance úvěrů	
8. Úlevy	v placení poplatků	
	ostatní úlevy	
9. Depozitně refundační systémy	zálohování obalů a lahví	
	recyklační poplatky	
10. Obchodovatelná emisní povolení		
11. Environmentální pojištění		

Zdroj: vlastní zpracování dle Soukupové, 2011, str. 183-184

Podstata poplatků

Stát formálně ustanoví svá vlastnická práva k přírodním zdrojům a určí cenu, která musí být zaplacená na jejich využití. Ekonomické subjekty jsou pak nuceny brát poplatky jako další náklady spojené s podnikáním. Ideálně jsou poplatky ukládány v takové výši, která sama o sobě poskytne dostatečnou ekonomickou pobídku pro znečišťovatele, aby snížili či udržovali emise na optimální úrovni, tj. aby sami zaváděli zařízení k redukci emisí. (Jančářová, 2004, str. 125)

Hlavním efektem poplatků je zvýšit celkové náklady činnosti a tudíž redukovat množství konečného produktu nabízeného za tutéž cenu. (Jančářová, 2004, 126)

Poplatky plní funkci stimulační (motivovat uživatele životního prostředí k ekologicky žádoucímu chování) a fiskální, která spočívá v možnosti využití vybraných finančních prostředků ke zpětným investicím do životního prostředí. (Hadrabová, 1996, str. 34)

V České republice jsou ekonomicky nejvýznamnějšími tyto poplatky (Moldan, 1997, str.

- za vypouštění odpadních vod,
- za znečištění ovzduší,
- za podporu sběru, zpracování, využití a odstranění vybraných autovraků,
- za uložení odpadů,
- za odběry podzemní vody.

Poplatky nejsou zbytečným nástrojem ani za přítomnosti limitů znečištění a dalších nástrojů přímé regulace, neboť podporují jejich dosažení a další redukce. (Jančářová, 2004, str. 127)

Daně

Daně jsou definovány jako povinné, zákonem stanovené platby nenávratného a neekvivalentního charakteru, vybírané od fyzických i právnických osob ve prospěch veřejných rozpočtů. (Soukupová, 2011, str. 191) Daně lze využít ve dvou směrech a to jako (Štěpánek, 1997, str. 43):

1. forma postihu pro ekonomické subjekty, kteří svým nešetrným chováním poškozují životní prostředí,
2. určitá forma podpory prostřednictvím poskytnutí daňových úlev plátcům, kteří zavádějí ekologicky šetrné a progresivní technologie.

V České republice byla provedena ekologická daňová reforma na základě požadavků Evropské komise ohledně sladování minimálních sazeb energie a elektřiny. Představuje specifický nástrojový mix. Spočívá ve vyšším zdanění přírodních statků a současně snížení zdanění lidské práce tak, aby se míra zdanění nezvýšila. Měla by tak stimulovat k šetrnějšímu chování vůči životnímu prostředí a vést ke snížení nezaměstnanosti. Příkladem lze uvést vyšší sazbu daně z elektřiny vygenerovanou

na základě, naopak elektřina z obnovitelných zdrojů je od daní úplně osvobozená. (Tošovská, 2010, str. 102-103)

Sankční platby

Sankčními platbami se rozumí pokuty a další sankce za nedodržování zákonem stanovených povinností. Sankce mají sehrávat motivační až „odstrašující“ úlohu. (Ritschelová, 2002, str. 47) Pokuty se pro daňové účely nesmí započítávat do výdajů potřebných k dosažení a udržení zisku podniku a padají na vrub čistého zisku po zdanění (laicky řečeno, jsou financovány z kapes podniků, nikoliv jejich zákazníků). A jsou příjmem státního orgánu, který sankce uložil. (Hadrabová, 1996, str. 39)

Dotace a zvýhodněné půjčky

Dotace představují nenávratnou formu poskytování prostředků, které plynou ve většině případů obcím a neziskovým organizacím. Jsou poskytovány nejen z tuzemských zdrojů (státní rozpočet, Státní fond životního prostředí apod.), ale i jako zahraniční pomoc směřována na podporu neinvestičních ekologických projektů a akcí. (Moldan, 1997, str. 57) Problémem se shledává lehkomyšlné nakládání s dotacemi, větší riziko plýtvání a neefektivnosti. Jelikož se prostředky nevracejí, nemohou být po čase využity znovu. (Hadrabová, 1996, str. 40)

Tzv. výhodné půjčky jsou charakteristické nižší úrokovou mírou a delší splatností určeny především podnikatelským subjektům (převážně malým a středně velkým podnikům). (Moldan 1997, str. 57) Ekologické akce totiž mívají nižší ekonomickou efektivnost a úvěrové prostředky se z tohoto důvodu získávají za běžných podmínek velmi obtížně. (Hadrabová, 1996, str. 39)

Depozitně refundační systémy

Depozitně refundační systémy slouží zejména k zajištění návratnosti určitých druhů obalů či výrobků po jejich upotřebení a tím i k minimalizaci množství odpadu. Dochází ke stimulaci spotřebitelů k vrácení opotřebovaných výrobků a zároveň stimulovat podnikatele, aby se na těchto systémech spolupodíleli. (Ritschelová, 2002, str. 49)

Depozitně refundační systémy se používají na výrobky, které se mohou stát nebezpečným odpadem (akumulátory, laky, motorové oleje, pneumatiky) nebo je žádoucí opakované použití (obaly). (Ritschelová, 2002, str. 49)

Existují tři možnosti využití tohoto systému: poplatek za výrobek, záloha, recyklační poplatky.

Poplatek za výrobek zaplatí výrobce státu a je mu vrácen, jestliže se prokáže, že výrobek byl po použití znovu využit k recyklaci a není ukládán na skládku. (Hadrabová, 1996, str. 43)

Záloha, zahrnutá v ceně výrobku, stimuluje zákazníky k vrácení použitých výrobků s tím, že ji dostane zpět. Výše zálohy proto musí být nastavena tak, aby zabezpečila vysokou návratnost výrobků po jejich použití a vytvořila dostatečný zdroj finančních prostředků. Nesmí však odradit od nákupu daného produktu. (Štěpánek, 1997, str. 47)

Recyklační poplatky spočívají v tom, že výrobce předem zaplatí nějaké organizaci za zajištění a provedení recyklace, jelikož výrobce není schopen zajistit zpětné soustředění opotřebovaných výrobků od svých zákazníků. (Hadrabová, 1996, str. 43)

Obchodovatelná emisní povolení

Princip obchodovatelných emisních povolení spočívá v tom, že stát jednou stanoví kontingent emisních práv (maximálně přípustný rozsah znečištění) v dané oblasti, který zdarma nebo při aukci rozdělí a potom platby probíhají pouze v rámci tržního mechanismu. K využívání určitého statku životního prostředí (k emisím škodlivin) je oprávněn pouze subjekt vlastníci příslušné množství povolenek. Pokud znečišťovateli nestačí přidělená práva, má možnost nákupu povolenek od těch, kteří přidělené povolenky nevyužijí, a naopak. (Soukupová, 2011, str. 206)

Tento tržní nástroj se široce využívá pro oblast ochrany ovzduší, například Kjótský protokol.

2.6 Environmentální pojištění

Význam environmentálního pojištění vzrůstá současně s rozvojem dnešní ekonomiky a tlakem na hospodářský růst doprovázející havárie nadnárodního rozsahu, ale také s rozšiřujícím se přístupem podniků k ochraně životního prostředí.

Environmentální pojištění se řadí mezi tržně orientované nástroje politiky životního prostředí a spadá do skupiny neživotního pojištění. Obecně pojištění je *finanční nástroj eliminace negativních důsledků nahodilosti*. (Ducháčková, 2009, str. 39) Znečišťovatel přitom přenáší podnikatelské riziko v souvislosti s náklady na škody a pokuty na pojišťovnu, která může být zakládána jako komerční subjekt (akciová společnost), eventuálně jako vzájemná a státní pojišťovna. (Daňhel, 2006, str. 46) Environmentální pojištění může být sjednáno jak ve formě smluvní dobrovolné, tak i ve formě smluvní povinné, které je upraveno příslušným právním předpisem.

Krytí odpovědnosti malých a středních podniků za škody na životním prostředí probíhá obvykle v rámci domácího pojistného trhu. Krytí velkých průmyslových podniků využívá většinou finanční zdroje mezinárodního pojišťovacího trhu. V některých zemích se vytvářejí společné pojišťovací fondy neboli pooly (Štěpánek, 1997, str. 51) z důvodu například docílení dostatečné kapacity pro pojištění velkých rizik (atomové elektrárny) nebo pojištění rizik, jež by byla jednotlivými pojistiteli v některých zemích asi nepojistitelná. (www.cap.cz) Příkladem lze uvést Francii (Assurpol), Nizozemí (Nederlandse Milieupool) a Itálii (Pool Inquinamento). (Vávrová, 2012, str. 30)

Cenou za poskytovanou pojistnou ochranu je *pojistné, tj. úplata za přenesení negativních finančních důsledků nahodilosti z jednotlivých subjektů na pojistitele (pojišťovnu)*. Kvantifikace pojistného by měla vycházet z velikosti rizika a z nákladů pojistitele spojených s provozem pojištění. (Ducháčková, 2009, str. 58) Platí tedy vztah:

$$BP = NP + KSN + KZ$$

BP – brutto pojistné

NP – netto pojistné

KSN – kalkulované správní náklady

KZ – kalkulovaný zisk

Environmentální pojištění plní tři základní funkce, kterými jsou (OECD, c2003, str. 53):

- *kompensační*, která má za úkol zajistit dostatečné množství finančních prostředků na nápravu vzniklých škod na životním prostředí,
- *preventivní* vedoucí k motivaci potenciálních znečišťovatelů k uskutečňování zábranných opatření s cílem předcházet vzniku poškození životního prostředí,
- *internalizační* zajišťující internalizaci externalit do tržního prostředí.

Však základem pro fungování systému environmentální pojištění je definování škody na životním prostředí a odpovídající legislativní rámec, kde významnou roli hraje harmonizace legislativy s evropským právem.

2.6.1 Typy environmentálního pojištění

Environmentální pojištění je teoreticky možno rozčlenit dle metodiky OECD (c2003, str. 46-47) na tyto typy:

- *pojištění odpovědnosti za škodu na životním prostředí* (environmental impairment liability, ve zkratce EIL) znamená pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou třetím stranám, které se obvykle nevztahuje na škody na životním prostředí samotném, na biodiverzitě a nezahrnuje náklady na sanace,
- *pojištění sanačních nákladů* (coverage for on-site cleanup liability), které je možno sjednat, jestliže jsou náklady na sanace vyloučeny z EIL,
- *cleanup cost cap policy (brownfield site)* zahrnuje neočekávané náklady na sanace plynoucí například z nadměrné kontaminace, regulační změny nebo přírodních katastrof,
- *pojištění odpovědnosti dodavatelů* (contractor's pollution legal liability) pojišťuje znečištění, jež způsobí pojištěný při své činnosti vyplývající ze smluvních operací s dodavateli včetně nákladů na sanační práce kvůli kontaminaci a nebezpečným odpadům,
- *pojištění při dopravě* (transportation coverage), jehož úkolem je krýt rizika nehody při dopravě nebezpečných látek,
- *pojištění skládek* (environmental coverage for landfills) neboli pojištění provozovatelů skládek.

2.6.2 Kladné a záporné aspekty environmentálního pojištění

Hlavní výhodou environmentálního pojištění lze považovat stimulaci ke snižování znečištění. Dále se jeví jako ekonomicky efektivní a preventivně environmentálně účinné. Další výhody jsou (Vávrová, 2006, str. 16-18):

- možnost sjednání ve formě smluvní dobrovolné,
- náklady na zavedení a správu přeneseny na komerční pojišťovny,
- motivuje pojištěné podnikatelské subjekty k preventivním zabezpečovacím opatřením (systém bonusů a malusů),
- možnost přizpůsobení konkrétní specifické situaci a podnikatelskému subjektu,
- veřejnost pozitivně přijímá fakt, že díky EP jsou kdykoli k dispozici dostatečné zdroje finančních prostředků k nápravě havarijních škod na životním prostředí způsobených podnikatelskými subjekty.

Nevýhodami environmentálního pojištění se považují (Smith, 2013, str. 116):

- existence morálního hazardu, kdy pojištěnci sníží úroveň péče o životní prostředí, čímž dojde ke změně pravděpodobnosti vzniku rizika.
- pojistné dosahuje relativně vysoké úrovně oproti ostatním pojistným produktům,
- obvykle je velmi časově náročné zjistit všechny relevantní informace pro uzavření pojištění.

2.6.3 Risk management

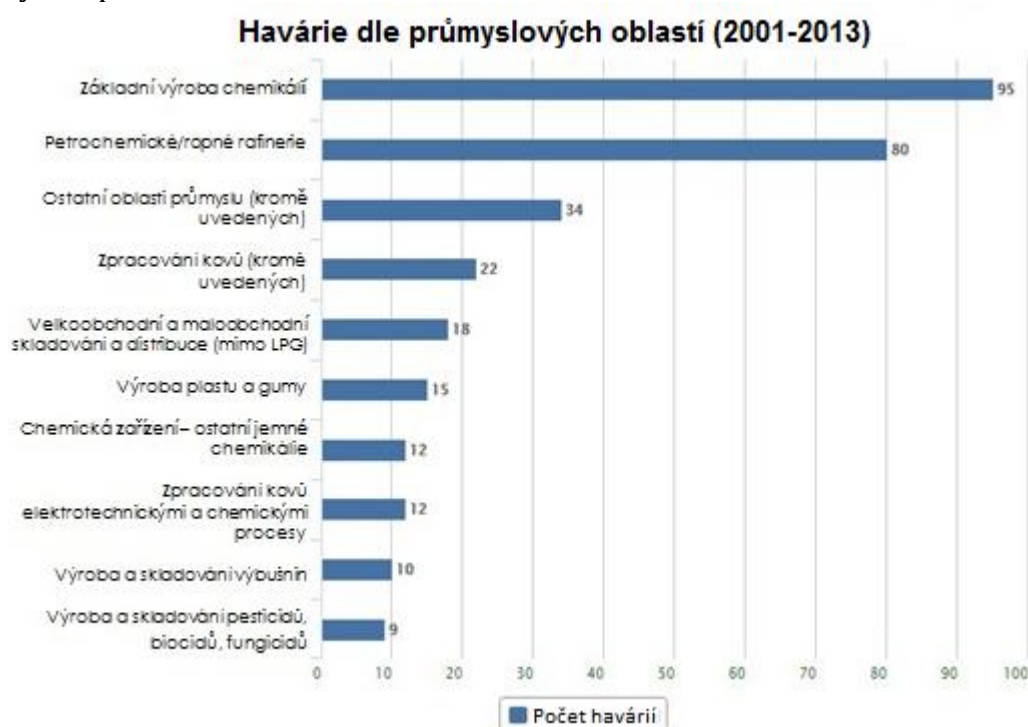
S realizací sjednání environmentálního pojištění úzce souvisí zvažování možných škod či ztrát při uskutečnění rizika. S environmentálními riziky jsou spojeny možnosti škod, které mění (často trvale či dlouhodobě) entitu uspokojující potřeby neohrazeného množství různých subjektů, kterou prostředí bezesporu představuje. Z této skutečnosti vyplývají především dva zvláštní rysy environmentálně rizikových situací (Macháček, 1997, str. 60):

1. odhady možných škod a ztrát mají obvykle pouze orientační charakter, při kterém se připouští další, blíže nespecifikované nebo nespecifikovatelné důsledky,
2. usiluje se o vyloučení všech možností poškození, vědomě se nepřipouští dílčí, podmíněné, omezené škody tak, jak to bývá v tradičních rizikových situacích.

Risk management se pomocí různých plánů, scénářů, nástrojů a opatření usiluje vyhodnocovat a následně ovlivnit, eventuálně minimalizovat, riziko vzniku havárie a následných škod na životním prostředí. Lze říci, že právě oblast risk managementu přenáší část ekologického rizika na pojišťovnu, která v případě vzniku havárie kompenzuje škody. (Macháček, 1997, str. 64)

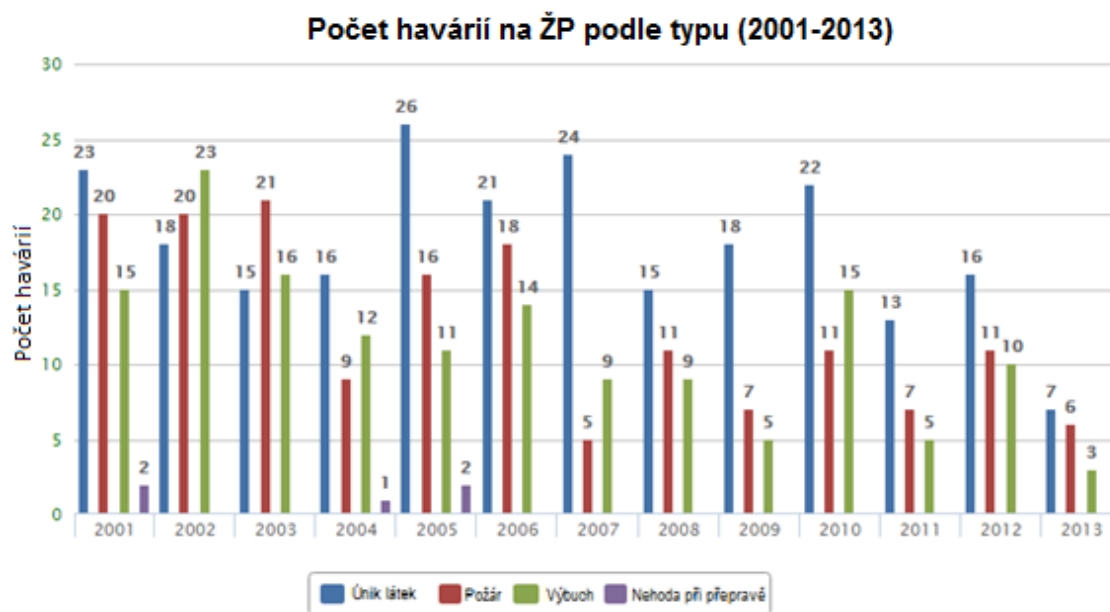
2.7 Poškození životního prostředí

S rozvojem industrializace byly zaznamenány tisíce průmyslových havárií, které se z velké části podílejí na znečištění životního prostředí. Tyto nežádoucí události mohou poškodit reputaci značky a dobré jméno firmy, ale především ohrozit její existenci. Vynaložené náklady na sanaci totiž mohou dosahovat desítek milionů korun. Právě pojištění škod na životním prostředí je v poslední době nejvíce nabízenou formou environmentálního pojištění. Při rozhodování o uzavření tohoto typu pojištění mohou podniky využít dostupné statistiky o průmyslových nehodách, jako je například počet havárií v jednotlivých letech, jejich rozdělení podle oblastí průmyslu apod.

Obr. 5 Ekologické havárie podle průmyslových oblastí v EU v letech 2001 až 2013
Zdroj: www.emars.jrc.ec.europa.eu

V grafu je uvedeno deset hlavních oblastí průmyslu v EU v letech 2001–2013, ve kterých se objevují příčiny havárií s negativním dopadem na životní prostředí. Největší počet havárií se stalo v oblasti základní výroby chemikálií, následováno petrochemickými či ropnými rafineriemi.

Obr. 6 Počet ekologických havárií podle typu v EU od roku 2001 do roku 2013

Zdroj: www.emars.jrc.ec.europa.eu

Graf vypovídá o počtu nehod podle typu v EU v letech 2001–2013, které svým vznikem způsobily znečištění životního prostředí. Největší počet nehod spojených s únikem látek, ať už do ovzduší, půdy či vody, je zaznamenáno v roce 2005. Tento typ havárií se také nejvíce podílí na problému znečišťování životního prostředí. Dále následuje požár a výbuch průmyslových objektů. Co se týče nehod při přepravě, jejich souhrnný počet je relativně malý. Od roku 2006 se žádná podobná havárie nestala. Z grafu je patrné, že se celkový počet havárií postupem času snižuje.

Následující text literární rešerše uvádí příklady havárií se škodlivým účinkem, rozsah jejich následků a případné řešení.

2.7.1 Londýnský smog, Velká Británie

Dne 5. prosince 1952 se nad Londýnem snesl hustý mrak mlhy, který se mísil s chemikáliemi vyprodukovanými tepelnou elektrárnou, domácnostmi a výfukovými plyny. Společně vytvořily silně znečištěný příkrov „smogu“. Nepříznivé londýnské povětrnostní podmínky vedly nejen k omezení dopravy, nárůstu trestné činnosti, ale i ke zhoršení zdraví a úmrtí několika tisíc lidí. (www.bbc.co.uk)

Londýnská katastrofa však přinesla jeden pozitivní důsledek, a to regulační předpisy omezující použití znečišťujících paliv v průmyslu a pro vytápění domácností – City of London Act z roku 1954, později Clean Air Act a Environment Act. (www.bbc.co.uk) Na topeništích se přecházelo na ušlechtilá paliva, průmyslové

závody byly donuceny používat odlučovače popílku, každé nadměrné znečištění ovzduší bylo přísně pokutováno. (Hadač, 1987, str. 182)

V dnešní době bývají nejčastější příčinou smogu výfukové plyny. Bezolovnatý benzin a motory vybavené katalyzátory ve velké míře přispěly ke zmenšení zdravotních rizik, avšak problém smogu nadále přetrvává.

2.7.2 Havárie tankeru Prestige, Španělsko (www.iopcfunds.org)

Dne 13. listopadu 2002 ztroskotal tanker Prestige, nesoucí 76972 tun těžkého topného oleje, nedaleko španělského města Galicie. Plavidlo se zlomilo na dvě části a uniklo odhadem 63272 tun nákladu. Západní pobřeží Galicie bylo silně kontaminováno a ropná skvrna se přesunula až do Biskajského zálivu, kde znečistila severní pobřeží Španělska, Portugalska a Francie. Stopy oleje naštěstí nebyly zjištěny ve Spojeném království. Postižené oblasti jsou však velmi důležitou ekologickou oblastí, podporující jak korálové útesy tak i mnoho druhů ptáků a žraloků, ale zejména podporuje odvětví rybolovu.

Španělská kancelář na likvidaci škod v La Coruña obdržela 845 pohledávek v celkové výši 1037 milionů EUR, z toho 15 pohledávek byly španělské vlády ve výši 984,8 milionů EUR, které nakonec byly posouzeny na 300,2 milionů EUR. Nároky dle španělské vlády se týkaly nákladů vzniklých sanačními pracemi na moři i na souši, odstraňování oleje z vraku, daňové úlevy pro škodou zasažené podniky apod. Prozatímní platby ve výši 565310 EUR byly provedeny v souvislosti se 176 posuzovanými pohledávkami. Kompenzační platby žadatelům ze strany španělské vlády byly odečteny při výpočtu průběžných plateb.

Francouzská kancelář na likvidaci škod v Lorietu obdržela 482 pohledávek v celkové výši 109,7 milionů EUR zahrnující pohledávky francouzské vlády ve výši 67,5 milionů EUR, které byly nakonec danou kanceláří ohodnoceny na 61,2 milionů EUR. Prozatímní platby činily 5,8 milionů EUR. Francouzská vláda s tímto hodnocením nesouhlasila.

Portugalská vláda předložila pohledávku ve výši 4,3 milionů EUR zahrnující náklady vynaložené na vyčištění a preventivní opatření. Nakonec byla stanovena ve výši 2,2 milionů EUR a 1992 Fond provedl platbu ve výši 328488 EUR, což odpovídá 15 % konečného ohodnocení.

Celkové náhrady škody činily 121,8 milionů EUR od vzniku havárie do 31. prosince 2015.

2.7.3 Protržení hráze odkaliště poblíž města Ajka, Maďarsko

K protržení hráze odkaliště došlo 4. října 2010, kdy 800 000 m³ žíravého bahna vyteklo a znečistilo okolí rozlohy 1017 ha. Alkalický červený kal obsahoval zejména sloučeninu oxidu železitého. Jednalo se o pozůstatek těžby hliníku a bauxitu. Také se v něm vyskytly velmi vysoké hodnoty arzenu, rtuti a chromu. (EEA, 2010, str. 124)

Toxický kal zaplavil město Kolontár a Devecser a způsobil těžká zranění 134 lidí, převážně chemické popáleniny kůže, a 9 lidí zemřelo. Také zamořil řeku Mar-

cal, kde vyhubil život. Do evropského veletoku Dunaje našťestí kal přitekla zneutralizovaný díky velkému množství octu a sádrovce. Ekologická nehoda způsobila finanční náklady přibližně 70 milionů EUR. (EEA, 2010, str. 124)

Vláda převzala kontrolu nad společností a vzniklou škodu kompenzovala v podobě nově postavených domů či finanční pomoci, zatímco společnost zaplatila zhruba 300 EUR na obyvatele poškozeným stranám (obcím a jejich obyvatelům). Také byla dané společnosti uložena pokuta ve výši půl milionu EUR za sanační práce a nakládání s odpadem. (Gajdics, 2011, str. 3) Pojištění odpovědnosti firmy se nevztahovalo na škody způsobené třetím osobám, tudíž pojišťovna neměla povinnost zaplatit ztráty poškozeným stranám. (Gajdics, 2011, str. 18)

3 Vlastní práce

Následující část diplomové práce se zabývá fungováním systému environmentálního pojištění na základě dané legislativy v České republice a ve vybraných státech Evropské unie, konkrétně v Německu, Velké Británii a Finsku. Pro přesnější zobrazení situace v dané zemi je proveden průzkum nabídek environmentálního pojištění na pojistném trhu. Na závěr je v každé analyzované zemi vytvořen přehled silných a slabých stránek.

Obecně politika životního prostředí se řadí k nejmladším politikám Evropské unie. První zmínka o této politice se objevila až v Jednotném evropském paktu v roce 1986. Mezi hlavní důvody pro založení politiky životního prostředí patří postupující devastace životního prostředí a nemožnost řešení globálních ekologických problémů v jednotlivých státech. (Tomšík, 2013, str. 87) Jelikož národní legislativy členských zemí musí být v harmonizaci s evropským právem, je zřejmé, že některé zákony jsou v pro všechny státy EU společné. Což je právě typické pro problematiku ochrany životního prostředí, protože zhoršení jeho kvality (například v důsledku havárie) v jednom státě může mít dopad i na ostatní země.

Evropská unie vytvořila směrnici 2004/35/ES, která se stala významným dokumentem pro rozvoj pojistných produktů v oblasti odpovědnosti za škody na životním prostředí.

Směrnice 2004/35/ES „o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí“

Evropská unie v roce 2004 přijala směrnici s cílem plné nápravy poškozených přírodních zdrojů a jejich funkcí do výchozích podmínek, jaké by existovaly, kdyby k žádným škodám nedošlo. Tento novátorský právní předpis poprvé zavádí v EU komplexní režim odpovědnosti za škody na životním prostředí, který vychází ze zásady „polluter-pays principle“ neboli „znečišťovatel platí“. Směrnice ukládá subjektům, které škody na životním prostředí způsobily, povinnost tyto škody napravit. Pomáhá tedy posílit právní předpisy EU, jejichž účelem je zachovat přírodní zdroje a funkce, které plní.

a představuje tak důraznou pobídku, aby se v první řadě předcházelo vzniku takových škod. Směrnice rovněž ukládá povinnost přijmout preventivní opatření těm, jejichž činnost znamená bezprostřední hrozbu škody na životním prostředí definovaná jako dostatečná pravděpodobnost, že v blízké budoucnosti dojde ke škodám na životním prostředí. Směrnice o odpovědnosti za životní prostředí se nevztahuje na škody způsobené emisemi, událostí nebo nehodou, ke kterým došlo před 30. dubnem 2007, nebo pokud činnost, která škody způsobila, byla ukončena před tímto datem, nebo na škody, uplynulo-li více než 30 let od doby, kdy došlo k emisím, události nebo nehodě, které způsobily tyto škody.

Členské státy měly směrnici provést nejpozději do 30. dubna 2007. Celkem 22 zemí včetně České republiky nedodrželo termín implementace. (www.ec.europa.eu)

3.1 Systém environmentálního pojištění v České republice

Nabídka environmentálního pojištění na českém trhu se objevila v 80. letech 20. století. Hlavním mezníkem byl vstup České republiky do Evropské unie, kdy jednou z implicitních podmínek bylo právě zavedení environmentálního pojištění. V letech 1999-2004 byla podpora rozvoje environmentálního pojištění uváděna jako prioritní úkol ve Státní politice životního prostředí České republiky, protože stav jeho kvality byl doposud ve velmi špatném stavu. Důvodem byl rozvoj těžby surovin především v Severočeském a Severomoravském kraji a budování infrastruktury, také v zemědělství se začala používat průmyslová hnojiva, což vedlo k růstu množství škodlivých emisí do vod, půdy a ovzduší.

Systém environmentálního pojištění funguje na základě nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., který definuje škodu na životním prostředí a ekologickou újmu, viz literární rešerše. Hlavním podkladem je však zákon o prevenci závažných havárií č. 224/2015 Sb. a zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újme a o její nápravě.

Zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích (zákon o prevenci závažných havárií)

Tento zákon zapracovává příslušný předpis Evropské unie³ a stanovuje systém prevence závažných havárií pro objekty, ve kterých je umístěna nebezpečná látka, s cílem snížit pravděpodobnost vzniku a omezit následky závažných havárií na životy a zdraví lidí a zvířat, životní prostředí a majetek v těchto objektech a v jejich okolí. Navazuje na základy položené předchozími právními úpravami, naposledy zákonem č. 59/2006 Sb. o prevenci závažných havárií.

Nebezpečnou látkou se rozumí vybraná nebezpečná chemická látka nebo chemická směs⁴ přítomná v objektu jako surovina, výrobek, vedlejší produkt, meziprodukt nebo zbytek, včetně těch látek, u kterých se dá odůvodněně předpokládat, že mohou vzniknout v případě závažné havárie (mimořádná, částečně nebo zcela neovladatelná, časově a prostorově ohraničená událost).

Provozovatel nebo uživatel objektu je povinen zpracovat seznam, ve kterém uvede druh, množství, klasifikaci a fyzikální formu všech nebezpečných látek umístěných v objektu. Dále musí provést součet poměrných množství nebezpečných látek umístěných v objektu podle daného vzorce. Na základě seznamu a výsledku součtu poměrných množství nebezpečných látek umístěných v objektu je povinen

³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/18/EU ze dne 4. července 2012 o kontrole nebezpečí závažných havárií s přítomností nebezpečných látek a o změně a následném zrušení směrnice Rady 96/82/ES.

⁴ Charakteristická podle směrnice 2012/18/EU upravující klasifikaci, označování a balení látek a směsí.

zpracovat protokol o nezařazení, nebo navrhnout zařazení objektu do skupiny A či B. Návrh o nezařazení nebo zařazení předloží krajskému úřadu, který pak má povinnost zajistit zpracování posudku návrhu bezpečnostní dokumentace u Výzkumného ústavu bezpečnosti práce a případně rozhodnout o zařazení objektu do dané skupiny.

Provozovatel objektu zařazeného do skupiny A nebo do skupiny B provede posouzení rizik závažné havárie pro účely zpracování bezpečnostního programu nebo bezpečnostní zprávy. Poté předloží návrh bezpečnostního programu a zprávy ke schválení krajskému úřadu do 6 měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí krajského úřadu o zařazení. Provozovatel bezpečnostní program či zprávu musí přezkoumat nejpozději do 5 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí od jeho schválení a poté vždy nejméně jednou za 5 let.

§33 se zabývá samotným pojištěním odpovědnosti za škody vzniklé v důsledku závažné havárie, který říká: „*provozovatel zajistí pojištění odpovědnosti za škody vzniklé v důsledku závažné havárie po celou dobu užívání objektu, včetně etapy zkušebního provozu.*“ Provozovatel musí sjednat pojištění odpovědnosti před uvedením nového objektu do zkušebního provozu, v případě že zkušební provoz neprovádí, tak do 60 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí krajského úřadu o schválení bezpečnostního programu nebo bezpečnostní zprávy. Výše limitu pojistného plnění sjednaného provozovatelem musí odpovídat rozsahu možných následků závažné havárie uvedených ve schváleném bezpečnostním programu nebo schválené bezpečnostní zprávě.

Při nezajištění či nesplnění požadavků týkající se pojištění odpovědnosti hrozí provozovateli objektu pokuta až do výše 700000 Kč dle §37.

Podle analýzy českého pojistného trhu vyplývá, že jediná Kooperativa pojišťovna, a. s. nabízí pojištění odpovědnosti za újmu v důsledku závažné havárie jako samostatný produkt. Je tedy schopna poskytnout provozovatelům podnikajícím v chemickém oboru ochranu v případě povinnosti uhradit škodu v souvislosti vzniku vážné havárie dle zákona č. 224/2015 Sb. Pojištění kryje újmu na životě či zdraví člověka, hmotné věci, na živém hospodářském zvířeti a na životním prostředí. Pojištění se vztahuje také na náhradu nákladů nutných k právní ochraně pojištěného proti uplatněnému nároku na náhradu újmy, Mezi výluky pojištění, za které pojistitel neposkytne plnění, spadá například újma způsobená vadným výrobkem a ekologická újma. Co se týče pojistného plnění, poskytuje se maximálně do výše limitu pojistného plnění sjednaného v pojistné smlouvě. (www.koop.cz)

V České republice můžeme zaznamenat další pojišťovny, jež jsou členem České asociace pojišťoven (ČAP), poskytující pojištění odpovědnost za škodu na životním prostředí (www.cap.cz):

- Allianz pojišťovna, a.s.
- Česká podnikatelská pojišťovna, a. s.
- Česká pojišťovna a.s.

- ČSOB Pojišťovna, a.s., člen holdingu ČSOB
- Generali Pojišťovna a.s.
- HDI Versicherung AG
- MAXIMA pojišťovna, a. s.
- Slavia pojišťovna a.s.
- UNIQA pojišťovna, a.s.

Generali Pojišťovna a.s. nabízí pojištění odpovědnosti při podnikání, přičemž lze k němu sjednat připojištění za závažnou havárii. Pojištění se pak vztahuje na povinnost k náhradě škody v důsledku poškození životního prostředí vzniklé náhlou nahodilou událostí např. náhlou technickou poruchou. Sublimit činí 10 % z limitu pojistného plnění sjednaného pro základní rozsah pojištění a spoluúčast pojištěného na každé pojistné události je stanovena ve výši 10 % ze vzniklé škody, avšak nejméně 2000 Kč. Pojištění lze uplatnit na škody způsobené na území Evropy a v celém světě s výjimkou USA a Kanady. (www.generali.cz)

UNIQA pojišťovna, a. s. poskytuje pojištění odpovědnosti za škodu vzniklou narušením životního prostředí ve formě dodatkového pojištění k odpovědnosti podnikatele. Vztahuje se na povinnost pojištěného uhradit finanční škody vzniklých zejména na půdách a vodách. Pokud dojde k narušení více složek životního prostředí v důsledku jedné poruchové události, v případě pojistného plnění se toto narušení považuje za jednu škodnou událost. Z pojistných podmínek vyplývá, že pojištěný je povinen odborně udržovat zařízení či stroje ohrožující životní prostředí a každých pět let jejich provozu nechat přezkoumat revizní firmou. Pokud tyto povinnosti podnikatel nedodrží, může pojišťovna pojistné plnění úměrně snížit. (www.uniqa.cz)

Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů

Odpovědnost za ekologickou újmu vychází ze zákona 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů (dále jen zákon), jež je transpozicí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí. Podstatou zákona je princip prevence, neutrální restituce, objektivní odpovědnost a zásada „znečišťovatel platí“.

Ekologickou újmou se dle zákona č. 167/2008 Sb. rozumí „*taková újma, která je měřitelná a má závažné nepříznivé účinky na vybrané přírodní zdroje, tj. chráněné druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a jejich přírodní stanoviště, povrchové nebo podzemní vody a půdu.*“

Provozovatel musí předcházet vzniku ekologické újmy a v rozsahu stanoveném tímto zákonem přijímat preventivní opatření. Provozovatel, který svou provozní činností způsobí ekologickou újmu, musí v rozsahu stanoveném tímto zákonem přijímat nápravná opatření.

Nápravným opatřením se považuje opatření přijaté ke zmírnění dopadů ekologické újmy, jehož cílem je obnovit, ozdravit nebo nahradit poškozené přírodní zdroje nebo jejich zhoršené funkce anebo poskytnout přiměřenou náhradu těchto zdrojů nebo jejich funkcí.

Preventivním opatřením se rozumí opatření přijaté v důsledku události, jednání nebo opomenutí vedoucího k bezprostřední hrozbě ekologické újmy, jehož cílem je předejít takové újmě nebo ji minimalizovat.

V případě ekologické újmy způsobené více provozovateli vzniká povinnost podle tohoto zákona provozovatelům, mezi jejichž provozní činností a ekologickou újmou existuje příčinná souvislost. Jsou povinni provádět preventivní opatření nebo nápravná opatření společně a nerozdílně.

§14 uvádí rozsah finančního zajištění, které musí provozovatel zabezpečit po celou dobu výkonu provozní činnosti. Rozsah tohoto zajištění musí odpovídat rozsahu možných nákladů a intenzitě nebo závažnosti vytvářeného rizika ekologické újmy. K tomu je provozovatel povinen provést hodnocení rizik jednotlivých provozních činností, jež hodlá provozovat. Finanční zajištění není povinen zabezpečit provozovatel, který prokáže na základě hodnocení rizik, že provozní činností může způsobit ekologickou újmu, jejíž náprava si vyžádá náklady nižší než 20 000 000 Kč. Dále v případě kdy náprava si sice vyžádá náklady vyšší než 20 000 000 Kč, ale provozovatel je současně registrován v Programu EMAS nebo prokazatelně zahájil činnosti potřebné pro zaregistrování do tohoto programu. Případně že má provozovatel certifikovaný systém environmentálního řízení uznaný podle souboru norem ČSN EN ISO 14000 nebo prokazatelně zahájil činnosti potřebné k získání této certifikace. Finanční zajištění také není povinen zabezpečit provozovatel, který vypouští odpadní vody, které neobsahují nebezpečné závadné látky nebo zvláště nebezpečné závadné látky.

Zákon považuje pojištění jako jednu z forem finančního zajištění. Zákon, po-
tažmo nařízení vlády⁵, stanovuje jen obecné principy finančního zajištění. Existuje tudíž i alternativní nástroje, jimiž lze toto riziko pokrýt. Jedná se o bankovní záruky či kaptivní pojištění. Ve většině případů však půjde o přenesení rizika na někoho jiného.

V České republice nabízejí pojištění finančního zajištění za ekologickou újmu tyto zahraniční pojišťovny:

- ACE European Group Ltd
- AIG Europe Limited
- Allianz pojišťovna, a. s.

ACE European Group Ltd je jednou z pojišťoven, která je schopna identifikovat rizika a navrhnout takové řešení, které minimalizuje finanční dopad ekologické újmy

⁵ Nařízení vlády č. 295/2011 Sb. o způsobu hodnocení rizik ekologické újmy a bližších podmínkách finančního zajištění

na provozní chod klienta. Poskytuje tedy pojistné krytí veškerých nákladů na nápravu a i na prevenci požadované zákonem č. 167/2008 SB, což nabízí *pojistný produkt PPL (Premises Pollution Liability)*. Obsahuje pojištění pro náhlé i postupné znečištění, poškození nebo zničení biotopu a přírodních zdrojů, přerušení provozu v důsledku ekologické havárie. Pojištění také kryje škody vzniklé přerušením provozu plynoucí ze stavu znečištění, dále újmu třetí osobě plynoucí z jakéhokoliv stavu znečištění způsobený produkty nebo odpadem pojištěného během přepravy. Pojištění se však nevztahuje na škody způsobené radioaktivní kontaminací, uložené pokuty a jinak smluví sankce apod. V portfoliu společnosti lze nalézt i pojištění pro případ ekologické újmy způsobené v průběhu realizace stavebně-montážních projektů, *pojistný produkt CPL (Contractors Pollution Liability)*. Toto pojištění se vztahuje jak na hlavního dodavatele, tak i na subdodavatele, případně investora projektu. (www.ace-group.com)

Na internetových stránkách má klient možnost nalézt dotazník pro pojištění ekologické újmy, který si může prostudovat a ve svém pohodlí vyplnit.

AIG Europe Limited patří mezi největší mezinárodní poskytovatele neživotního pojištění. V rámci pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí nabízí *produkt EnviroPro*, který kryje nápravy či sanace ekologické újmy dle zákona č. 167/2008 Sb., finanční ztrátu spojenou s přerušením provozu podniku, škodu na zdraví a věcnou škodu, také náklady právního zastoupení. Dále tento se tento typ pojištění vztahuje i na odpovědnost za ekologické škody v souvislosti s přepravou a v poslední řadě škoda na životním prostředí či ekologická újma, která nevznikla jako důsledek znečištění. Z pohledu příčiny produkt EnviroPro kryje jak znečištění v důsledku náhlých a neočekávaných úniků, tak i znečištění, ke kterému v průběhu pojistné doby docházelo postupně a dlouhodobě. Společnost V případě komplikovanějších environmentálních rizik společnost AIG Europe Limited nabízí individuální přístup a možnost sjednání dalších připojištění, například v souvislosti s přepravou, přerušením provozu atd. (www.aig.cz)

Allianz pojišťovna, a. s. nabízí speciální produkt *Global EKO*, který plní funkci finančního krytí plně v souladu s environmentální legislativou. Pojištění je určeno především pro střední a velké podniky zabývající se výrobou a zpracováním nebezpečných látek, ale také společnostem, kterým hrozí únik látek při jejich převozu. Důležitým poznatkem je, že daný typ pojištění hradí škody vzniklé jak mimo areál provozovny, tak i na pozemku, na němž je provozovna vybudována a kde například probíhá výroba. Hlavním specifikem tohoto produktu je, že není kryta jen konkrétní újma a náklady na její nápravu, ale kryjí se také náklady vynaložené provozovatelem na předcházení vzniku ekologické újmy.

Na českém pojistném trhu dále existuje pojišťovna, které nabízí pojištění ekologické újmy a náhrady nákladů na její předcházení jako připojištění (doplňek) k pojištění obecné odpovědnosti podnikatele. Jedná se o Českou pojišťovnu a. s. Připojištění zahrnuje základní požadavky zákona č. 167/2008 Sb.

Doposud však Česká inspekce životního prostředí nezaevidovala žádný případ vzniku ekologické újmy dle zákona č. 167/2008 Sb. (www.cizp.cz)

3.1.1 Dílčí závěr

Česká republika se zařadila mezi ty země Evropské unie, které zpřísnily pravidla v oblasti ochrany životního prostředí a ustanovila finanční zajištění odpovědnosti za vznik ekologické újmy jako povinné. Od 1. ledna 2013 je jakýkoliv provozovatel vykonávající rizikovou provozní činnost uvedenou v příloze č. 1 zákona o ekologické újmě povinen finančně se zajistit a mít dostatek peněz na preventivní či nápravná opatření. Tato skutečnost dává podnět pro vytváření a nabízení nových pojištných produktů na trhu. Přestože pojištění finančního zajištění nápravy ekologické újmy je povinně smluvní a jeho důležitost roste, tak existují jen 3 zahraniční pojišťovny poskytující tento typ pojištění na území ČR (ACE, AIG, Allianz). Na českém pojištném trhu dále existuje pojišťovna, které nabízí pojištění ekologické újmy a náhrady nákladů na její předcházení jako připojištění (doplňk) k pojištění obecné odpovědnosti podnikatele. Jedná se o Českou pojišťovnu a. s. Důvodem může být fakt, že náklady na odstranění vzniklé či hrozící ekologické újmy mohou dosahovat vysokých částek, které by české pojišťovny nemusely být schopny pokrýt. Daný druh produktu kryje znečištění v důsledku náhlých a neočekávaných úniků, tak i znečištění, ke kterému v průběhu pojištné doby docházelo postupně a dlouhodobě. Z průzkumu je zřejmé, že tyto mezinárodní pojišťovací společnosti mají bohaté zkušenost s likvidací pojištných událostí, s klienty jednájí individuálně a díky globálnímu působení jsou schopny poskytnout pomoc kdekoliv na světě.

České pojišťovny, konkrétně 10 z 28 členských pojišťoven ČAP, však nabízí pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí. Ve většině případů pojišťovny poskytují environmentální pojištění ve formě připojištění k objektivní odpovědnosti za škodu z průmyslového podnikání. Jediná Kooperativa, a. s. nabízí pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí v důsledku závažné havárie jako samostatný produkt. Ve výlukách předmětných pojištných produktů je zahrnuta ekologická újma, staré ekologické zátěže. Pojištění se vztahuje na území České republiky, ale lze najít i světlou výjimku (pojišťovna Generali, a. s.), která je ochotna poskytnout pojištné plnění za ekologické škody vzniklé na celém světě kromě Kanady a USA. U ostatních pojistitelů jsou ekologické škody vyloučeny z pojištného plnění ve všeobecných podmínkách.

Z analyzovaných 55 pojišťoven působících na českém pojištném trhu nabízí možnost sjednání environmentálního pojištění celkem 13 pojišťoven. Je nutno poznamenat, že stávající nabídka environmentálního pojištění nabízí kvalitně zpracované produkty s dostatečně potřebnou ochranou. Na druhé straně se musí vytknout komplikovaný přístup při hledání informací o pojištění odpovědnosti za škodu na životním prostředí, jelikož pojišťovny na svých internetových stránkách uvádějí jen skromnou charakteristiku produktu a podrobnější informace lze získat až z prostudování všeobecných podmínek.

Tab. 5 Silné a slabé stránky systému environmentálního pojištění v ČR

Silné stránky	Slabé stránky
povinné finanční zajištění nápravy ekologické újmy	pozdní implementace směrnice ELD
kvalitní doposud nabízené produkty environmentálního pojištění	nízký počet českých pojišťoven poskytující environmentální pojištění
možnost sjednání připojištění	malý počet nabídek environmentálního pojištění jako samostatného produktu
	environmentální pojištění jako relativně novodobá záležitost
	vyluka starých ekologických zátěží
	komplikovaný přístup při hledání informací o pojistných produktech

3.2 Systém environmentálního pojištění v Německu

Ochrana přírodních základů života je jedním z oficiálních cílů státu a od roku 1994 je zakotvena v ústavě. Německo patří mezi signatáře nejdůležitějších mezinárodních úmluv o biodiverzitě a je účastníkem mnoha dohod a programů s cílem ochrany přírody. Také stále více pozornosti věnuje ochraně mořského prostředí, které je mnohonásobně zatěžováno těžbou ropy, lodní dopravou, nadměrným rybolovem apod. Německo je známé také pro rozsáhlý systém recyklace, který široká německá veřejnost pečlivě dodržuje, což vypovídá o kladném vztahu k ochraně životního prostředí. (www.tatsachen-ueber-deutschland.de)

Environmentální pojištění je nabízeno ve dvou variantách, a to pojištění odpovědnosti za škodu na životním prostředí dotýkající se třetích osob (Umwelthaftpflichtversicherung) nebo pojištění ekologické újmy zahrnující požadavky ELD (Umweltschadenversicherung). V Německu ještě existuje jedna speciální forma environmentálního pojištění, kterou poskytuje majoritní podíl pojišťoven v zemi a je nabízena v rámci pojištění objektivní odpovědnosti osob nebo v podobě samostatného produktu. Jedná se o pojištění odpovědnosti za znečištění vody (Gewässerschadenversicherung).

Zákon o odpovědnosti za životní prostředí (Umwelthaftungsgesetz)

Zákon vyšel v platnost 10. prosince 1990 a poslední aktualizace proběhla v roce 2007. Provozovateli průmyslového závodu či skladovacích kapacit vzniká odpovědnost nejen za havarijní znečištění, ale také za škody vyvolané běžným provo-

zem (vypuštěnými látkami, hlukem, tlakem a jinými jevy, které se rozšířily do země, vzduchu nebo vody). Pokud ale prokáže, že za daných okolností a stavu techniky nemohl vznik škody předpokládat nebo pokud byla škoda způsobena vyšší mocí, provozovatel je osvobozen od odpovědnosti vzniku škody.

Zákon stanovuje povinnost finančního zabezpečení, přičemž jednou formou je pojištění odpovědnosti. Příslušný orgán může zcela nebo částečně zakázat provoz zařízení, pokud provozovatel nesplní svou povinnost poskytnout finanční záruku a neposkytne důkaz o finančním zajištění v přiměřené lhůtě, která je stanovena příslušným orgánem. V případě jednání v rozporu s právním předpisem se provozovatel dopouští správního deliktu a může mu být udělena pokuta až do výše 5000 EUR.

Pojišťovna Gothaer nabízí pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí v rámci pojištění odpovědnosti za škodu z provozu podniku. Pojištění se zaměřuje na krytí škod na životním prostředí způsobené negativními průmyslovými vlivy, kterými se rozumí škodlivé látky, vibrace, hluk, tlak, záření, plyny, páry, tepla nebo jiné příznaky rozšířené do půdy, ovzduší nebo vody. Dále je to působení elektrického, magnetického a elektromagnetického pole. Rozsah pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí se vztahuje na zranění osob, škodu na majetku a finanční ztráty způsobené dopady na životní prostředí. Výši krytí určují standardní pojistné limity, které v dnešní době činí 2 mil. EUR pro zranění osob, škody na majetku a finanční ztráty. Dodatečné náklady související se škodou na životním prostředí jsou brány v zřeteli dle konkrétního typu rizika. Působnost pojištění se vztahuje pouze na území Německa. Pokud by se škody rozšířily na území okolních států, postupuje se dle jejich právních řádů. (www.gothaer.de)

Pojišťovna Kammer Bayern nabízí v rámci pojištění pro zemědělce jak pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí tak i pojištění nápravy škody za ekologickou újmu. Pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí se vztahuje na ztráty vzniklé únikem minerálních, syntetických nebo rostlinných olejů, umělým hnojivem, močůvkou a jiných látek ohrožující životní prostředí. Rozsah pojištění je uveden pro zranění osob, finanční ztráty a škodu na majetku. Pojistné krytí škod je omezeno hranicí 3 mil. EUR pro základní ochranu, v případě rozšířené ochrany 5 mil. EUR. (www.makler-extranet.de)

Existuje řada pojišťoven, které mají ve svém pojistném portfoliu pojištění škod na životním prostředí. Příkladem lze mimo výše zmíněné uvést pojišťovnu Zurich, Allianz, pojišťovnu Arag aj.

Zákon o regulaci vodního hospodářství (Wasserhaushaltsgesetz: Gesetz zur Ordnung des Wasserhaushalts)

Zákon nabyl platnosti 31. července 2009 a jeho poslední aktualizace byla provedena v roce 2016. Účelem zákona je právní regulace hospodaření s vodou představující využitelnou komoditu a nenahraditelnou součást ekosystému pro život lidí, různých druhů živočichů a rostlin. Vztahuje se na povrchové, pobřežní a podzemní

vody, stejně jako i na jejich součásti. Malé vodní plochy ekonomicky nevýznamné mohou být z tohoto zákona vyjmuty.

§5 udává povinnost každé osobě vyvarovat se aktivitám, které by vedly k nepříznivé změně ve vlastnostech vody, a snažit se o její hospodárné využívání vody a zamezení zrychlení či zvýšení jejího odtoku.

§89 pojednává o odpovědnosti za změny kvality vody. Udává, že každý, kdo svou aktivitou znečistí vodu, je povinen vzniklou škodu uhradit. Jestliže změnu kvality vody způsobí více osob, odpovídají za škody společně a nerozdílně. Co se týče průmyslových zařízení, za jejich negativní dopad v souvislosti s vypouštěním chemických látek do vody nese odpovědnost jejich provozovatel. Konkrétně se zákon dotýká především majitelů nadzemních či podzemních nádrží s ropnými palivy, u nichž lze očekávat riziko úniku s následným znečištěním vodních zdrojů a kontaminování půdy. Povinnost zaplatit náhradu nevzniká v případě, že škoda byla způsobena vyšší mocí. Paragraf 90 stanovuje přijetí nezbytných nápravných opatření v souladu s přílohou II směrnice 2004/35/ES Evropského parlamentu a Rady.

AXA Krankenversicherung nabízí produkt *BOXflex Gewässerschadenhaftpflicht*. Poskytuje pojistnou ochranu zejména pro provozovatele olejových nádrží a jiných objektů se škodlivým obsahem, jenž může způsobit poškození vody (podzemní, ve studnách, tekoucí nebo stojatých vod). Vztahuje se na vynaložení nákladů na odstranění těchto škod (tedy opatření, která jsou nezbytná k zabránění bezprostřednímu poškození vody). Před uzavřením pojistné smlouvy jsou provozovatelé prověřeni. Při uzavírání pojistné smlouvy může být sjednána pojistná částka až ve výši 10 milionů EUR. Pojistné se pohybuje od 4,58 EUR měsíčně. (www.axa.de)

Europa Versicherung Pur poskytuje produkt *Öltank-Haftpflicht (Gewässerschaden)* pro ochranu majitelů olejových nádrží proti způsobenému znečištění vod. Týká se i škod nezpůsobené vlastním zaviněním. Pojišťovna nabízí pojistný produkt ve dvou formách, základní ochrana (pojistná částka ve výši 5 mil. EUR) a ochrana COMFORT (pojistná částka ve výši 10 mil. EUR). Před uzavřením pojistné smlouvy má klient možnost vypočítat si pojistné pomocí online kalkulačky. Smlouva může být uzavřena také online a platí na 3 roky, přičemž klient tak dostane 5% slevu na pojistném. (www.europa.de)

Pojištění odpovědnosti za škody na vodě je povinně smluvní pojištění. Ve svém pojistném portfoliu ho má zařazen mimo jiné i například pojišťovna ERGO, pojišťovna DEVK aj.

Zákon o prevenci a nápravě škod na životním prostředí (Umweltschadengesetz)

Zákon zaveden v roce 2007 a je implementací směrnice EU o odpovědnosti na životním prostředí 2004/35/ES do německého právního řádu.

Předmětný zákon definuje škodu na životním prostředí jako škody na biodiverzitě a přírodních stanovištích dle §19 federálního zákona o ochraně přírody (Bundesnaturschutzgesetz), poškození vody v souladu s §90 zákona na ochranu

vody (Wasserhaushaltsgesetz) a škody na půdě dle §2 ods. 2 zákona o ochraně půdy (Bundes-Bodenschutzgesetz). Poškození či zranění v podobě zhoršení funkcí životního prostředí se může projevit přímo nebo nepřímo. Zákon se nevztahuje na škody na životním prostředí způsobené válkou nebo nevyhnutelnými a neovladatelnými přírodními jevy.

Pokud existuje bezprostřední hrozba škod na životním prostředí, musí provozovatel okamžitě přijmout nezbytná preventivní opatření. V případě vzniku škody je odpovědný k provedení nezbytných opatření ke zmírnění této škody nebo její nápravě.

Pojišťovna HDI vyvinula koncept pro veřejnou odpovědnost za životní prostředí, a to pojištění ekologické újmy (*UPS*). Doplnuje profesionální, provozní a environmentální pojištění odpovědnosti za škodu. Základní verze UPS kryje škody na cizí půdě a vodě a biodiverzity na souši. Navíc, pokud má provozovatel další pojistné potřeby, například pro škody na životním prostředí na vlastní zemědělské půdě, je pojišťovna HDI schopna odpovídajícím způsobem rozšířit stávající pojištění formou připojištění.

Pojišťovna GL nabízí také pojištění ekologické újmy, které se konkrétně vztahuje na škody vzniklé:

- na chráněných druzích živočichů, rostlin a stanovišť na soukromé i pronajaté půdě;
- nebezpečnými látkami na soukromé půdě, jenž mají negativní vliv na lidské zdraví;
- na vodních zdrojích soukromých i jiných uživatelů;
- na podzemních zdrojích.

Výhodou předmětného pojištění je zkoumání právních závazků, obrana proti neautorizovanému přístupu, akvizice oprávněné sanace, úhrada nákladů vynaložených na ohodnocení a posouzení škodné situace, převzetí nákladů správního řízení a případné líčení. Náklady na obnovu se mohou lišit z důvodu lokalizace dané společnosti, a proto se také liší výše pojistného. Na internetových stránkách lze stáhnout a vyplnit formulář k uzavření daného pojištění.

Pojišťovna HanseMerkur poskytuje pojistníkovi možnost krytí veřejných nároků na obnovu životního prostředí podle zákona o prevenci a nápravě škod na životním prostředí (USchadG) zdarma v rámci havarijního pojištění, pokud k znečištění dojde v důsledku nehody, poruchy nebo náhlým a náhodným či podobným narušením vozidla. (www.hansemerkur.de)

Pojištění odpovědnosti za znečištění vod lze také sjednat například u pojišťovny GVV Komunal, pojišťovny Continentale, pojišťovny Basler, pojišťovny Haake.

3.2.1 Dílčí závěr

Německá veřejnost má velmi kladný vztah k ochraně životního prostředí, což se odráží v dlouholetém budování systému environmentálního pojištění, který je v současné době vyspělý a dobře propracovaný. Na německém pojistném trhu existují tři formy environmentálního pojištění, a to pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí, pojištění odpovědnosti za ekologickou újmu a pojištění odpovědnosti za znečištění vod. Všechny uvedené pojistné produkty jsou smluvně povinné, což znamená, že se řídí příslušným právním předpisem.

Bylo analyzováno 89 pojišťoven, z nichž 34 nabízí environmentální pojištění, což odpovídá podílu 38,5 %. Ve většině případů německé pojišťovny poskytují environmentální pojištění jako samostatný produkt. Lze se také setkat s variantou, že je nabízeno v rámci pojištění osobní či komerční odpovědnosti za škody nebo v rámci zemědělského pojištění (nejčastěji připojištění odpovědnosti za ekologickou újmu). V jednom případě se pojištění odpovědnosti za nápravu škod na životním prostředí vyskytlo jako doplněk havarijního pojištění. Informace o environmentálním pojištění a jeho sjednání lze snadno vyhledat na internetových stránkách pojišťoven a zároveň jsou přehledně formulovány. Některé pojišťovny uvádějí konkrétní příklady situací, na které se předmětné pojištění vztahuje. Pokud klienta nabídka pojištění zaujme, má možnost pomocí online kalkulačky si vypočítat orientační výši pojistného, případně rovnou si environmentální pojištění uzavřít přes internet. S touto výhodou se lze setkat zejména u pojištění odpovědnosti za škody za znečištění vod.

Povinnost finančně se zajistit platí pouze pro provozovatele na území Německa, jejichž ekonomická činnost může vést k havárii, přičemž s velkou pravděpodobností dojde ke vzniku škod na životním prostředí či ekologické újmě.

Shrnutí silných a slabých stránek vyplývající z fungování systému environmentálního pojištění v Německu je uvedeno v následující tabulce.

Tab. 6 Silné a slabé stránky systému environmentálního pojištění v Německu

Silné stránky	Slabé stránky
rozsáhlý legislativní rámec týkající se odpovědnosti za škody na ŽP	pozdní implementace směrnice ELD
kladný vztah veřejnosti k ochraně životního prostředí	působnost environmentálního pojištění jen na území Německa

ve většině případů environmentální pojištění nabízené jako samostatný produkt	
přehlednost a snadný přístup k informacím na internetových stránkách pojišťoven	
široká nabídka environmentálního pojištění	
možnost výpočtu pojistného a uzavření smlouvy online	

3.3 Systém environmentálního pojištění ve Velké Británii

Environmentální pojištění má ve Velké Británii poměrně dlouhou tradici. Počátek jeho vývoje se datuje od 70. let 20. století. Významným mezníkem vývoje trhu environmentálního pojištění je nařízení Asociace britských pojistitelů z roku 1991, které omezilo v rámci pojištění obecné odpovědnosti za škodu způsobenou znečištěním na „náhlé, neúmyslné a nečekané“ znečištění, což podnítilo podnikatelské subjekty hledat krytí pro jiné případy znečištění ve formě nových specializovaných produktů.⁶ Dalším hlavním mezníkem se stal rok 1997, kdy uveden na trh pojistný produkt vztahující se na krytí škod na životním prostředí vzniklé před uzavřením pojistné smlouvy.

Vzhledem k tomu, že se v roce 1972 Velká Británie připojila k Evropskému společenství, z čehož vyplývá, že značná část současného britského práva v oblasti životního prostředí vychází z právních předpisů EU, které byly uzákoněny v průběhu několika desetiletí. Zákon o ochraně životního prostředí (Environmental Protection Act 1990) je implementací rámcové směrnice EU o odpadech, který definuje nakládání s odpady a zajišťuje kontrolu emisí do životního prostředí. Dalším ze základních předpisů je směrnice ELD, kterou Velká Británie implementovala v roce 2009 a sestavila Nařízení o prevenci a nápravě ekologické újmy (The Environmental Damage Regulations). Zároveň rozšířila ochranu druhů a stanovišť dle ELD na veškeré druhy chráněné tuzemskou legislativou.

Dne 23. června 2016 Spojené království hlasovalo o vystoupení z EU. Po Brexitu je pravděpodobné, že by tyto zákony zůstaly zpočátku nezměněny, ale v delším časovém horizontu je možná jejich úprava.

⁶ 2010/4. *Pojistný obzor: Časopis českého pojišťovnictví* [online]. Praha [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <http://www.pojistnyobzor.cz/archiv/55-2010-4>

Zákon o ochraně životního prostředí (Environmental Protection Act 1990)

Zákon stanovuje rámec nařízení pro řadu různých oblastí životního prostředí, převážně pro nakládání s odpady, kontaminované půdy, statutární nepříjemnosti a geneticky modifikovaných organismů.

Zákon definuje znečištění životního prostředí jako uvolňování škodlivé látky z průmyslových procesů do ovzduší, vody či půdy, které ovlivňují negativním způsobem zdraví člověka. Přičemž průmyslové procesy se člení na dvě kategorie, a to A a B. Procesy spadající do kategorie A jsou realizovány jednotkami zabývající se chemickou výrobou, zpracováním či těžbou kovu, rafinací ropy, výrobou elektrické energie nebo nakládání s odpady velkých lokalit. Tyto procesy jsou řízeny Úřadem pro ochranu životního prostředí a podléhají regulaci integrovaných právních předpisů. Všechny ostatní procesy pak spadají do kategorie B a řídí se místními nařízeními pro omezení znečišťování, které prosazují místními úřady.

V další části zákon uvádí znečištění životního prostředí jako uvolňování jakékoliv látky, ke kterému dojde při skladování nebo zpracování odpadu, a následně způsobuje škody na zdraví člověka. Možnost jakkoliv nakládat s nebezpečným odpadem je podmíněno udělení licencí od Úřadu pro ochranu životního prostředí, přičemž se musí provozovatel zavázat, že bude dodržovat všechna opatření z důvodu zamezení ekologického znečištění. Bez licence je zakázáno zpracovávat, skladovat či jinak nakládat s tímto odpadem. Dále zákon definuje systém identifikace a povinnost zjištění nápravných opatření při vzniku znečištění.

Nařízení o prevenci a nápravě ekologické újmy (The Environmental Damage Regulations 2015)

Britská vláda implementovala směrnici EU odpovědnosti za životní prostředí 2004/35/ES. Dané nařízení bylo formálně označeno jako „The Environmental Damage (Protection and Remediation) Regulations 2009“, ale bylo nedávno aktualizováno s velmi malými úpravami, jako „The Environmental Damage (Protections and Remediation) Regulations 2015“.

Škodami na životním prostředí se dle nařízení rozumí poškození povrchových nebo podzemních vod, kontaminace půdy, poškozování přírodních stanovišť a chráněných lokalit. Zavazuje ty, kteří jsou původci znečištění, aby provedli preventivní opatření k zabránění újmy, případně přijali veškerá nápravná opatření k obnově postižených oblastí do původního stavu. Vztahuje se na podniky s povolením k vypouštění škodlivin do vodních toků, provozovatelé skládek, ustanovení týkající se nebezpečného odpadu, ti, kteří využívají nebo přepravují nebezpečné látky atd. Celkový výčet činností způsobující ekologickou újmu je uveden v příloze II daného nařízení. V těchto případech nedbalostí nemusí být prokázáno negativní projevení. Kromě toho může každý podnik nebo jednotlivec být ovlivněn právním předpisem, pokud jejich jednání významně negativně ovlivní životní prostředí z důvodu nedbalosti.

V případě vzniku škody odpovědné orgány posuzují, zda se opravdu jedná o ekologickou újmu, a následně rozhodují o způsobu nápravy. Provozovatel je následně povinen uhradit veškeré náklady související s nápravnými postupy.

Zákon o vodních zdrojích (Water Resources Act 1991)

Účelem tohoto zákona je předcházet a minimalizovat znečištění vodních zdrojů. Podle zákona je trestným činem, jestliže někdo způsobí nebo si dovolí vědomě žádnou jedovatý, škodlivý nebo znečišťující látku nebo jakéhokoli pevného odpadu zadávat žádné kontrolované vody. Kompetence pro kontrolu plnění zákona spadají pod taktovku Úřadu pro ochranu životního prostředí, který upravuje kvalitu a množství vody a zajišťuje protipovodňovou ochranu.

Dle zákona se považuje spáchání trestného činu jakékoliv vypouštění toxických, jedovatých nebo jinak škodlivých látek či podobného pevného odpadu do vodních zdrojů definovaných předmětným zákonem.

Bahno a půda z erodovaných oblastí jsou zahrnuty do definice znečišťující látky. Pokud se zjistí, že kontaminovaná půda způsobuje znečištění vody a ostatních vodních zdrojů, má Úřad pro životní prostředí právo zabránit nebo provést nápravu znečištění, a následně vymáhat tuto náhradu škody od vlastníka pozemku nebo od odpovědné osoby.

Na britském pojistném trhu se lze setkat s těmito formami environmentálního pojištění (www.armr.net):

- *Environmental impairment liability (pojištění odpovědnosti za znečištění životního prostředí)* – vztahuje se na obnovu škod způsobených ekologickými haváriemi, jako je znečištění půdy, vody, vzduchu a poškození biodiverzity. Poskytuje pojistnou ochranu jak pro náhlé tak i postupné znečištění v jednom konkrétním místě. Pojistné smlouvy jsou uzavírány na víceleté období.
- *Remediation cost cap/step loss (sanační náklady)* – pojištění poskytuje další finanční prostředky pro dokončení nápravných prací v případě překročení jejich nákladů v důsledku například selhání sanačních prací nebo výskyt nepředvídatelných nákladů kvůli rozsáhlému zamoření, než se předpokládalo. Pojistná smlouva je uzavíraná na dobu trvání projektu a předepsané pojistné je vyšší než u ostatních produktů.
- *Operation risks (provozní rizika)* – pojištění kryje škody ze znečištění, ke kterému došlo po uzavření pojistné smlouvy. Daný typ pojištění lze však kombinovat i s pojistným produktem EIL, potom pokrývá i škody vzniklé ještě před platností smlouvy. Pojištění se vztahuje na nároky třetích osob za škody na majetku či zdraví, náklady vynaložené na obnovu do původního stavu a soudní výdaje. Využívají ho ty průmyslové podniky, u kterých je velká pravděpodobnost úniku škodlivých látek.
- *Contractors pollution liability (odpovědnost dodavatele za životní prostředí)* – kryje vzniklé ekologické škody při vykonání činnosti dodavatele na místě třetí osoby.

Pojišťovna Chubb má ve svém produktovém portfoliu hned několik produktů zaměřených na environmentální rizika, které souvisí s úhradou nákladů z poškození životního prostředí uložené ze strany regulačních orgánů (www2.chubb.com/uk):

- *Contractors Pollution Liability* nabízí ochranu pro postupné i náhlé a náhodné odpovědnosti za životní prostředí vyplývající z uzavřených smluv práce prováděné na projektových lokalitách zákazníků. Pomáhá identifikovat potenciální rizika pro životní prostředí a nabízí řešení, která minimalizují dopad na ziskovost. Pojištění kryje odpovědnost za škody na zdraví třetích stran, poškození majetku, obstrukce. Dále pak zajišťuje plnění za vynaložené náklady na odstranění znečištění v souvislosti s nároky třetích stran a odpovědnost za škodu na biodiverzitě, včetně doplňkových a vyrovnávacích sanačních nákladů.
- *Renewable Energy Environmental Protection* kryje environmentální rizika v odvětví energie z obnovitelných zdrojů ve Velké Británii a Irsku. Pojišťovna Chubb se považuje za průkopníka v této produktové oblasti. Pokrývá celé spektrum environmentálních rizik a poskytuje bezproblémové pokrytí od počátku výstavby obnovitelných energetických zařízení až do jejich provozu. Hlavní výhodou produktu je, že se vztahuje na nová i historická znečištění.
- *Environmental protect* je komplexní nabídka krytí škod na životním prostředí a vytvářeno dle potřeb podnikání. Zajišťuje rovnováhu mezi ochranou na náhradu nákladů na odstranění znečištění a ostatních nákladů. Pojištění se vztahuje na náklady na nápravu škod vzniklé na životním prostředí. Kryje odpovědnost za škody na zdraví třetích stran, škody na majetku, sanační náklady, také škody způsobené nejen znečištěním a škody na biodiverzitě, včetně doplňkových a vyrovnávacích sanačních nákladů. Také zahrnuje ztráty způsobené přepravou škodlivých látek a odpadů, náklady na zmírnění ztrát.

Jednou z velkých britských pojišťoven, která také nabízí pojistnou ochranu pro podnikatele v oblasti odpovědnosti za škody na životním prostředí, je pojišťovna AIG. Akceptuje směrnici ELD a tudíž se zabývá vážného poškození chráněných druhů, stanovišť, vod, půdy a podzemních zdrojů. Díky flexibilitě je pojišťovna schopna zajistit pojistnou ochranu pro celou řadu podniků, zejména pro průmyslové a stavební společnosti, léčebná zařízení, dopravní a logistické společnosti, provozovatele skladů s chemikáliemi či ropnými oleji. Ve svém pojistném portfoliu nabízí produkt *EnviroPro UK* týkající se závazků dle práva životního prostředí. Zahrnuje krytí pro případ náhlého a náhodného i postupného znečištění, včetně škody na životním prostředí, kde znečištění není nutně příčinou. Konkrétně pokrývá náklady na vyčištění, přerušení provozu, poranění třetí osoby, škody na majetku, právní náklady i přepravu. Podobně jako pojišťovna Chubb nabízí i pojišťovna AIG produkt *Contractors Pollution Liability a Pollution Legal Liability*. (www.aig.co.uk)

Při průzkumu britského pojistného trhu bylo zjištěno, že zde působí několik nadnárodních pojišťoven, jako například německá pojišťovna HDI, australská po-

jišťovna QBE. Také se lze setkat ve velké míře s pojišťovacími makléři, kteří zprostředkovávají environmentální pojištění.

3.3.1 Dílčí závěr

Environmentální pojištění má ve Velké Británii poměrně dlouhou tradici. Prvním mezníkem se stalo rozhodnutí Asociace britských pojistitelů o vydání nařízení v roce 1991, které vedlo k vyjmutí všech škod vzniklých postupným znečišťováním z obecného pojištění odpovědnosti. Další iniciativou ve vývoji předmětného pojištění byla implementace směrnice ELD vedoucí ke vzniku nových pojistných produktů pojištění odpovědnosti za ekologickou újmu.

Na britském pojistném trhu působí členských 187 pojišťoven Asociace britských pojistitelů, přičemž jedna třetina z nich se orientuje pouze na oblast životního pojištění. Z analyzovaných 116 pojišťoven nabízí environmentální pojištění pouze 15, což odpovídá 12,9% podílu. Za pozitivum lze považovat, že na britském pojistném trhu je možno sjednat hned několik druhů environmentálního pojištění jako samostatný produkt, které se vztahují na náhlá, postupná i historická znečištění. V některých případech se vyskytuje jako připojištění k pojištění odpovědnosti za škodu z podnikání. Pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí se však vztahuje pouze na úhradu nákladů vzniklých škod třetím stranám. Za nedostatek se shledává špatný přístup k informacím o environmentálním pojištění na internetových stránkách pojišťoven, s výjimkou dvou velkých pojišťoven, které nabízejí širokou škálu produktů a informace uvádějí v dostatečném rozsahu na svých stránkách. Je zřejmé, že pojistné produkty jsou navrženy tak, aby odpovídala potřebám podnikům, minimalizovaly negativní dopady plynoucí z ekologických škod a pomáhají klientům dostat se zpátky na úroveň, kde se nacházeli před způsobenou havárií, co nejrychleji. Pojistná krytí se pohybují u malých subjektů ve výši 1–5 mil. EUR, u středních podniků 5–10 mil. EUR a u velkých provozovatelů 10–30 mil. EUR. Pro každou pojistnou událost se však stanovují vlastní maximální pojistné hranice. Kladně lze hodnotit i působnost britského environmentálního pojištění, jež se vztahuje nejen na území Velké Británie, ale i na škody vzniklé v ostatních státech. (www.insuranceeurope.eu)

Finanční zajištění na nápravu škod na životním prostředí není ve Velké Británii povinné, s výjimkou podnikatelů uskutečňující ekonomickou činnost v oblasti odpadového hospodářství a dopravy paliv po moři.

Přehledné shrnutí silných a slabých stránek environmentálního pojištění ve Velké Británii uvádí následující tabulka.

Tab. 7 Silné a slabé stránky systému environmentálního pojištění ve Velké Británii

Silné stránky	Slabé stránky
rozsáhlý legislativní rámec týkající se odpovědnosti za škody na ŽP	pozdní implementace směrnice ELD
poměrně dlouhá existence environmentálního pojištění	špatný přístup k informacím o environmentálním prostředí
široká nabídka produktů environmentálního pojištění	nízký počet britských pojišťoven nabízející environmentální pojištění
povinné sjednání pojištění u činností zabývajících se s přepravou paliv a hospodařením s odpadem	pro ostatní oblasti environmentálních rizik je pojištění nepovinné
zákaz provádění činností vedoucí k znečištění ŽP bez povolení	

3.4 Systém environmentální pojištění ve Finsku

Environmentální pojištění ve Finsku je součástí systému odpovědnosti za životní prostředí (TOVA systém). V roce 2011 finské Ministerstvo životního prostředí vypracovalo studii s cílem reformovat systém environmentálního pojištění a možnosti jeho realizace. Studie odhalila, že existují snahy plně reformovat zajištění škod na životním prostředí. Povinnou platbu pojistného stanovuje Zákon o pojištění environmentální škody (Ympäristövahinkovakuutuslaissa) s platností od 1. ledna 1999. V únoru 2015 vstoupila v platnost Vyhláška pojištění environmentální škody, která stanovila povinnost pojistného a limity výše náhrad. (www.ymparisto.fi)

Environmentální regulační rámec ve Finsku je velmi rozsáhlý. Povinnost sjednání pojištění se vztahuje na podniky, jejichž činnost vyžaduje udělení povolení v oblasti životního prostředí. Všechna odškodnění v rámci environmentálního pojištění jsou centrálně řízena finským Centrem environmentálního pojištění.

Směrnice EU o odpovědnosti za životní prostředí v oblasti prevence a nápravy ekologické újmy (2004/35/ES) již byla vykonána v roce 2009 prostřednictvím Zákona o nápravu určitých škod v oblasti životního prostředí, dále Novelly zákona o ochraně přírody, Zákona o ochraně životního prostředí, Vodního zákona a Zákona o genetickém inženýrství, stejně jako Nařízení vlády o nápravu určitých škod na životní prostředí.

Zákon o ochraně životního prostředí (Ympäristönsuojelulaki)

Zákon implementuje směrnici EU o průmyslových emisích, která zavazuje členské státy EU k integraci omezování emisí způsobených průmyslem. Jedná se o obecný zákon o prevenci znečištění, který je aplikován na všechny činnosti, které způsobují nebo mohou způsobit škody na životním prostředí. Emisí se rozumí výsledek

lidské činnosti, látek, energie, hluku, vibrace, záření, světla, tepla a vůní, řízení či selhání jednoho nebo více bodů, a to buď přímo nebo nepřímo, do ovzduší, vody nebo půdy.

Zákon se zejména snaží o předcházení znečištění životního prostředí, snížení emisí a odstranění nepříznivých dopadů znečištění. Dále zajistit zdravé, příjemné a ekologicky rozmanité a udržitelné životní prostředí. V neposlední řadě má tento zákon za cíl podporovat udržitelné využívání přírodních zdrojů a snížení množství škodlivých odpadů a zlepšit hodnocení celkového dopadu znečišťujících činností. Zákon se vztahuje na průmyslové a jiné činnosti, které způsobují nebo mohou způsobit ekologické znečištění. Také se vztahuje na činnosti vytvářející odpad a likvidace odpadu.

Pokud hrozí znečištění, musí provozovatel neprodleně přijmout nezbytná opatření, aby se mu zabránilo nebo pokud k znečištění došlo, omezit ho co nejvíce.

Zákon je založen na integrovaném systému povolení v oblasti životního prostředí. S integrací povolení v oblasti životního prostředí, může být zabráněno znečištění efektivně, protože prostředí je považována jako celek. Žádosti o povolení v oblasti životního prostředí jsou provedeny jedním orgánem, a jsou posouzeny všechny dopady ekonomických činností na životní prostředí při projednávání povolení. Pro snížení emisí jsou použita technologická řešení, která zabraňují znečištění v největším rozsahu a co při nejnižších nákladech. Zákon jasně definuje požadavky a předpoklady pro udělení povolení v oblasti životního prostředí. Klíčovým ustanovením zákona je právo veřejnosti ovlivňovat rozhodování o životním prostředí tím, že vysloví své stanovisko k žádosti o povolení.

Zákon o pojištění škod na životním prostředí (Laki ympäristövahinkovakuutuksesta)

Působnost zákona se vztahuje na Zákon o náhradě škod na životní prostředí a z něj vyplývající činnosti vykonávané ve Finsku. Předmětný zákon se však nevztahuje na škody na životním prostředí, které mohou být hrazeny dle Zákona o kompenzačním fondu na znečištění ropnými oleji.

Povinnost sjednat environmentální pojištění vzniká subjektům, jejichž činnost zahrnuje značné riziko škod na životním prostředí. Centrum pro ekonomický rozvoj a dopravu společně s Úřadem o ochraně životního prostředí sleduje dodržování povinnosti uzavřít pojištění. Při nedodržení povinnosti ze strany podniků jim hrozí pokuta až do výše desetinásobku průměrného pojistného.

Pojistné je určeno takovým způsobem, aby byla zajištěna náhrada poškozeného. Platba však musí být přiměřená ve vztahu k nákladům vynaloženým pojištěním. Při stanovení poplatku je třeba také vzít v úvahu rozsah a provoz podniku.

Škoda způsobená stejným znečištěním nebo obdobné poruchy, je považována za jednu pojistnou událost bez ohledu na to, zda jsou požadavky na náhradu provedeny v jedné nebo ve více pojistných dob. Maximální částka náhrady jedné vzniklé škody činí 5 milionů EUR (nebo 6 milionů EUR v případě poškození, která se konala po 1. únoru 2015) a celkem 8,5 milionu EUR pro všechny nahlášené události

v průběhu kalendářního roku (nebo 10 milionů EUR v případě škody, které se ko-
nala po 1. lednu 2016).

Zákon o nápravu určitých škod na životním prostředí (Laki eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta)

Zákon se vztahuje na nápravu škod na životním prostředí plynoucí ze Zákona o ochraně přírody (Luonnonsuojelulain), Zákona o ochraně životního prostředí (Ympäristönsuojelulain) a Zákona o ochraně vod (Vesilain). Naopak jeho působnost se nevztahuje na škody způsobené výjimečnými jevy, transakcemi vyplývající ze Zákona o námořním právu (Merilain) a činnostmi uvedené v Zákoně o jaderné odpovědnosti (Ydinvastuulaissa).

Dle předmětného zákona poškozené přírodní zdroje a služby přírodních zdrojů musí být vráceny do svého původního stavu po odstranění škody způsobených nepříznivou změnou, jinak řečeno primární nápravné opatření. V případě, že pomocí primární nápravy nemůže být provedena úplná obnova přírodního zdroje, pak je třeba uskutečnit dodatečnou nápravu. Pokud však základní ani dodatečná náprava nedosáhne svého plného účinku, je zapotřebí aplikovat vyrovnávací nápravu. O volbě nápravných opatření rozhoduje příslušný orgán, který bere v úvahu povahu, rozsah, závažnost znečištění, možnost přirozené obnovy, náklady na nápravu škod. Provozovatel průmyslového objektu je odpovědný za náklady na nápravná opatření.

Členskými pojišťovnami finského Centra environmentálního pojištění, které nabízejí pojištění odpovědnosti za škodu na životním prostředí, je těchto osm pojišťoven (<http://www.yvk.fi>):

- Folksam Vahinkovakuutus Oy
- Keskinäinen Vakuutusyhtiö Fennia
- If Vahinkovakuutusyhtiö Oy
- OP Vakuutus Oy
- Pohjantähti Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- Protector Forsikring ASA
- LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö
- Keskinäinen Vakuutusyhtiö Turva
- Ålands Ömsesidiga Försäkringsbolag

V případě, že nelze identifikovat znečišťovatele, který způsobil škodu, nebo se nachází v platební neschopnosti, zpracovává veškeré nároky a zaplacení odškodnění finské Centrum environmentálního pojištění.

Pojišťovna Pohjantähti Keskinäinen Vakuutusyhtiö nabízí sjednání zákonného pojištění škod na životním prostředí pro provozovatele, jejichž činnost vyvolává rizi-

ko škody na životním prostředí. Tito klienti musí mít oprávnění k řízení odpadních vod či povolení pro manipulaci a skladování nebezpečných chemikálií. Pojištění se nevztahuje na skladování ropy nebo ropných produktů nebo distribuce maziva při výrobě kontaminovány čištění prostoru nebo využití činností v oblasti odpadů, pokud tato činnost z jiných důvodů vyžadují povolení životního prostředí či upozornění. Pod informacemi o předmětném pojištění na internetových stránkách se nachází přímý odkaz pro oznámení o ekologickém poškození, které se provádí pomocí Centra environmentálního pojištění. (www.pohjantahti.fi)

Pojišťovna Ålands Ömsesidiga Försäkringsbolag je švédskou pojišťovnou, která působí na území Finska. Nabízí také pojištění škody na životním prostředí dle příslušného zákona. Vztahuje se na zranění osob či poškození majetku, které způsobí čistě ekonomické ztráty. Výše pojištění činí, pokud není uvedeno ve smlouvě jinak, 102 tis. EUR. Celková výše pojištění je nejvyšší celková náhrada na škodu včetně úroku, nákladů na vyšetřování, vyjednávání a sanačních nákladů. (www.alands.se)

Z analýzy je zřejmé, že všech osm uvedených pojišťoven poskytuje zákonné pojištění škody na životním prostředí, které je ustanoveno v Zákoně o pojištění škod na životním prostředí. Však například pojišťovna LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö nabízí dobrovolné sjednání environmentálního pojištění pro subjekty, u nichž se nevyskytuje značné riziko znečištění.

3.4.1 Dílčí závěr

Finsko disponuje velmi rozsáhlým a dobře propracovaným legislativním rámcem pro ochranu životního prostředí, který zahrnuje zákon zabývající se pojištěním škod na životním prostředí. Na finském pojistném trhu působí 39 pojišťoven, přičemž 8 z nich poskytuje environmentální pojištění. Procentuální podíl tudíž činí 20,5 %. Pojištění je povinné pro subjekty, jejichž činnost zahrnuje značné riziko škody na životním prostředí. Možnost je i sjednání dobrovolného pojištění. Rozsah pojištění je poměrně úzký, jelikož se vztahuje na škody na životním prostředí vzniklé po 1. lednu 1999. Pojištění se nevztahuje na činnosti v oblasti skladování nebo distribuci ropných produktů, nebo výroby maziva či čištění kontaminované oblasti. Pojištění se rovněž nevztahuje na jakoukoli činnost, jejímž cílem je využití odpadů, pokud tato činnost z jakéhokoliv jiného důvodu vyžaduje výše udělení povolení.

Ekologickým poškozením se zabývá finské Centrum environmentálního pojištění. Žádost o náhradu musí být písemná a je ji nutné podat zpravidla do tří let ode dne, kdy si poškozený uvědomil, že odškodnění nemůže získat z odpovědné osoby nebo při likvidaci škod není známý její původce. Maximální částka náhrady jedné vzniklé škody činí 5 mil. EUR (nebo 6 mil. EUR v případě poškození, která se konala po 1. únoru 2015) a celkem 8,5 mil. EUR pro všechny nahlášené události v průběhu kalendářního roku (nebo 10 mil. EUR v případě škody, které se konala po 1. lednu 2016). Kompenzace se odečte od odpočitatelného podílu poškozené osoby ve výši 300 EUR, v případě, že poškozeným je fyzická osoba a 3 000 EUR v případě, že poškozeným je právnická osoba. (www.yvk.fi)

Přehled silných a slabých stránek systému environmentálního pojištění ve Finsku je uveden v následující tabulce.

Tab. 8 Systém environmentálního pojištění ve Finsku

Silné stránky	Slabé stránky
propracovaný legislativní rámec	pozdní implementace ELD
povinné environmentální pojištění	relativně málo členských pojišťoven poskytující environmentální pojištění
realizace činností související se znečištěním ŽP pouze na základě povolení	působnost pojištění na území Finska
žádosti kompenzace škody na ŽP řízeny centrálně Centrem environmentálního pojištění	

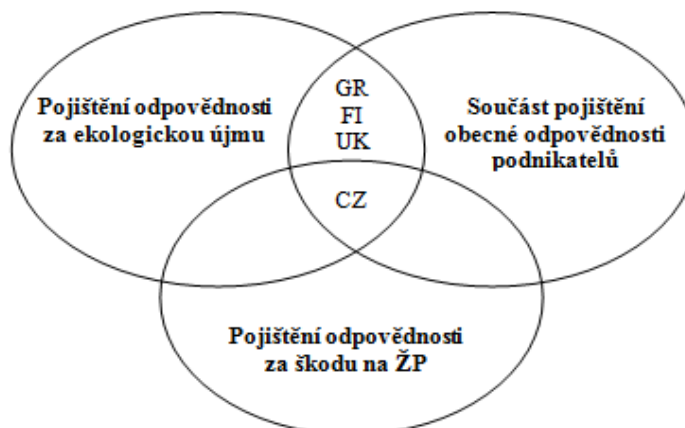
4 Diskuze

Cílem diplomové práce je posouzení fungování environmentálního pojištění na základě analýzy stavu v České republice a také ve vybraných státech Evropské unie, následné vzájemné srovnání. Ze zjištěných informací jsou formulovány návrhy pro úpravu či zlepšení nabízených produktů českých pojišťoven a tím i celého pojetí systému environmentálního pojištění.

V každé zemi se systém environmentálního pojištění nachází v jiném stádiu rozvoje. Ve Velké Británii a v Německu se vyznačuje dlouholetou tradicí, zatímco v České republice se začalo formovat v 80. letech 20. století. Hlavním mezníkem ve vývoji environmentálního pojištění bylo přijetí směrnice 2004/35/ES, která transponovala do legislativních rámců členských zemí EU zásadu „polluter-pays principle“ neboli „znečišťovatel platí“ spočívající v povinnosti znečišťovatelů nést náklady vzniklé v souvislosti se škodou na životním prostředí. Povinnost implementace směrnice ELD do legislativních rámců členských zemí byla stanovena do 30. dubna 2007, avšak všechny analyzované země stanovený termín nedodržely.

Povinnost sjednání environmentálního pojištění, tedy jednu z forem finančního zajištění k náhradě nákladů a preventivních opatření, ukládá pouze Česká republika ve svém legislativním rámci pro všechny provozovatele kvalifikovaných ekonomických činností od roku 2013, konkrétně v zákoně č. 167/2008 Sb. o předcházení ekologické újmy a její nápravě. Německo a Finsko také ukládá povinnost finančního zajištění, ovšem jen pro provozovatele v oblasti rizikových činností s vysokou pravděpodobností vzniku ekologické újmy. Jedná se o tzv. hybridní systém. Ve Velké Británii naopak není vyžadováno povinné environmentální pojištění s výjimkou provozování činností zabývajících se s přepravou paliv a hospodařením s odpadem.

Přestože členské země EU jsou regulovány stejnou směrnicí, nabídka produktů environmentálního pojištění se poměrně liší. V první řadě se objevuje rozdíl mezi počtem pojišťoven nabízejících daný produkt. Za druhé se vyskytují různé typy pojistných produktů. Ve všech analyzovaných zemích se lze však setkat s pojištěním odpovědnosti za ekologickou újmu vycházející ze směrnice ELD a s environmentálním pojištěním jako součástí pojištění obecné odpovědnosti podnikatelů. V České republice si mimo jiné mohou klienti sjednat pojištění odpovědnosti za škodu na životním prostředí. Pojištění lze uzavřít jako samostatný produkt nebo v rámci obecné odpovědnosti za provoz, či jako doplňkové pojištění neboli připojištění. Možnosti sjednání environmentálního pojištění ve vybraných státech EU přehledně znázorňuje následující schéma.

Obr. 7 Možnosti sjednání environmentálního pojištění ve vybraných státech
Zdroj: vlastní zpracování na základě www.insuraceurope.eu

Environmentální pojištění se také odlišuje mezi zeměmi maximální výší pojistného plnění. Odvíjí se od poptávky spotřebitelů na trhu a velikosti pojistného trhu. V Německu a ve Velké Británii nabízejí pojišťovny environmentální pojištění v rozsahu dle potřeb malých, středních a velkých podnikatelských subjektů. Ve Velké Británii se pojistná částka pro menší subjekty pohybuje v rozmezí 1 mil. EUR až 5 mil. EUR, pro střední subjekty 5 mil. EUR až 10 mil. EUR a u velkých subjektů 10 mil. EUR až 30 mil. EUR. V Německu pojistná částka může dosahovat až 5 mil. EUR pro malé a střední podniky, v případě velkých společností až do výše 10 mil. EUR. (www.insuranceurope.eu) Velikost pojistného krytí se v jednotlivých zemích liší v závislosti na velikosti poptávky zákazníků a velikosti ekonomiky. Rozdíly v poptávce mezi zeměmi mohou existovat z důvodu odlišných ekonomických podmínek ve vyspělých a rozvíjejících se trzích, dále v některých zemích je nižší počet výskytu ekologických havárií nebo jejich hlášení. V Německu a ve Velké Británii převažuje nabídka environmentálního pojištění nad poptávkou. Finsko a Česká republika jsou typickými zeměmi, kde se vyskytuje nízká nabídka environmentálního pojištění. Český pojistný trh navyšuje nabídku pomocí mezinárodně působících pojišťoven, které jsou schopny vyplatit pojistnou částku v rozmezí 40 tis. EUR až 20 mil. EUR. Finská poptávka po environmentálním pojištění může být nízká z důvodu nízké četnosti hlášení vzniku ekologických havárií. Zde se pak pojistné krytí pohybuje v rozmezí 500 tis. EUR až 10 mil. EUR. (www.ec.europa.eu)

U každé vybrané země byl proveden průzkum pojišťoven a jejich nabídek environmentálního pojištění pro lepší zobrazení situace. Celkový počet analyzovaných pojišťoven se odvíjel od jejich dostupnosti na internetu. Z provedeného průzkumu pojistných trhů byly získány výsledky, které jsou přehledně uvedeny v následující tabulce, kde podíl je vypočítán jako počet pojišťoven nabízející environmentální pojištění k počtu analyzovaných pojišťoven.

Tab. 9 Výsledky z analýzy trhu a jejich nabídky ve vybraných zemích EU

	Česká republika	Německo	Velká Británie	Finsko
Počet analyzovaných pojišťoven	55	89	116	39
Počet pojišťoven nabízející environmentální pojištění	12	34	15	8
Podíl	21,8 %	38,5 %	12,9 %	20,5 %

Z analýzy systémů environmentálního pojištění a z průzkumu pojistných trhů lze konstatovat, že Německo disponuje nejlépe propracovaným systémem. Tento fakt potvrzuje i zpráva vydaná Evropskou komisí o efektivnosti implementace směrnice ELD z roku 2014, která uvádí, že německý environmentální systém pojištění jako jediný z EU lze považovat za nejvyspělejší a ustálený. Je charakteristický nejen rozsáhlým právním rámcem respektující evropskou legislativu, ale také vysokým počtem pojišťoven zahrnující environmentální pojištění ve svém produktovém portfoliu (34 pojišťoven z 89 analyzovaných). Environmentální pojištění je nabízeno ve dvou variantách, a to pojištění odpovědnosti za škodu na životním prostředí dotýkající se třetích osob (Umwelthaftpflichtversicherung) nebo pojištění ekologické újmy zahrnující požadavky ELD (Umweltschadenversicherung), se kterým se lze často setkat jako součástí pojištění zemědělců. V Německu ještě existuje jedna speciální forma environmentálního pojištění, kterou poskytuje majoritní podíl pojišťoven v zemi a je poskytována v podobě samostatného produktu nebo v rámci pojištění objektivní odpovědnosti osob. Jedná se o pojištění odpovědnosti za znečištění vody (Gewässerschadenversicherung). Hlavní výhodou se spatřuje ve snadno dostupných informacích o daných produktech, které zahrnují sazby pojistného, maximální výši pojistné částky. Pojišťovny také umožňují klientům si pojištění sjednat přes internet. S touto výhodou se lze setkat zejména u pojištění odpovědnosti za škody za znečištění vod týkající se majitelů nadzemních či podzemních nádrží.

Německo oproti České republice je charakteristické dlouholetou tradicí řízení environmentálních rizik, což se projevuje ve zkušenostech pojišťoven, které jsou schopny poskytnout plně dostačující ochranu proti těmto rizikům různými formami environmentálního pojištění a svým klientům se snaží co nejvíce usnadnit jeho sjednání.

Environmentální pojištění ve Finsku je součástí systému odpovědnosti za životní prostředí označovaný jako TOVA systém. Na finském pojistném trhu působí 39 pojišťoven, přičemž pouze 8 z nich umožňují klientům uzavřít environmentální pojištění. Stejně jako v České republice se lze setkat s pojištěním odpovědnosti za ekologickou újmu dle směrnice ELD nebo v podobě součásti pojištění obecné odpovědnosti. Pojišťovny nenabízí specifické produkty jako například ve Velké Britá-

nii či Německu. Přes relativně malý pojistný trh Finsko disponuje velmi rozsáhlým a dobře propracovaným legislativním rámcem pro ochranu životního prostředí, který dokonce zahrnuje zákon zabývající se přímo pojištěním škod na životním prostředí (Laki ympäristövahinkovakuutuksesta). Veškerá odškodnění probíhají prostřednictvím Centra environmentálního pojištění spolupracující s členskými pojišťovny, které nabízí možnost sjednání povinného i dobrovolné environmentálního pojištění jako samostatný produkt. Ve srovnání s ostatními zeměmi má Finsko specifický systém krytí ekologických škod, kde hraje významnou roli ústřední centrum zvané Centrum environmentálního pojištění.

Hlavním mezníkem ve vývoji britského systému environmentálního pojištění se stalo rozhodnutí Asociace britských pojistitel o vydání nařízení v roce 1991, které vedlo k vyjmutí všech škod vzniklých postupným znečišťováním z obecného pojištění odpovědnosti. Další iniciativou ve vývoji předmětného pojištění byla implementace směrnice ELD vedoucí ke vzniku nových pojistných produktů pojištění odpovědnosti za ekologickou újmu. Přestože Velká Británie má dlouholetou tradici v oblasti environmentálního pojištění podobně jako Německo, podíl pojišťoven nabízející tento produkt je relativně malý (12,9 %). Relevantní produkty předmětného pojištění lze sjednat pouze u mezinárodních pojišťoven, jako je ACE, AIG nebo Chubb. Díky své rozsáhlé působnosti a zkušenostem nabízí klientům širokou škálu druhů environmentálního pojištění zajišťující komplexní ochranu v případě vzniku ekologické škody postupným, náhlým i historickým znečištěním. Vyskytují se zejména v podobě samostatného produktu. Jedná se například o pojištění provozních rizik, pojištění odpovědnosti za znečištění životního prostředí nebo pojištění odpovědnosti dodavatele za životní prostředí. Na britském pojistném trhu je také možnost sjednat pojištění, které poskytuje další finanční prostředky pro dokončení nápravných prací v případě překročení jejich nákladů. Tato výhoda je však poskytována za vyšší předepsanou cenu pojištění.

Je zřejmé, že britský pojistný trh nabízí oproti ostatním analyzovaným trhům nejširší nabídku produktů environmentálního pojištění, kde každý z nich se orientuje na jinou oblast ochrany odpovědnosti za škody na životním prostředí.

Česká republika ve srovnání s ostatními analyzovanými zeměmi EU nedisponuje tak rozsáhlým legislativním rámcem zabývajícím se environmentálním pojištěním, které představuje jednu formu finančního zajištění. Zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií stanovuje povinnost pro provozovatele objektů s nebezpečnými látkami sjednat pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí před zavedením objektu do provozu. Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy implementoval požadavky směrnice ELD a nařizuje všem provozovatelům kvalifikovaných ekonomických činností uvedených v příloze 1 daného zákona, aby uhradili všechny náklady plynoucí ze vzniku ekologické újmy. Na českém pojistném trhu nabízí možnost sjednání environmentálního pojištění ucházející podíl pojišťoven. Ve většině případů ho však pojišťovny poskytují ve formě připojištění k objektivní odpovědnosti za škodu z průmyslového podnikání. Jen jedna pojišťovna nabízí pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí v důsledku závažné havárie jako samostatný produkt. Jedná se o pojišťovnu Koo-

perativa. Nárok na pojistné plnění z daného pojištění se vtahuje pouze na náhlé škody vzniklé na majetku, zdraví a životě třetích osob a všechny relevantní informace o produktech musí klient hledat složitě ve všeobecných podmínkách. Co se týče pojištění odpovědnosti za ekologickou újmu, komerční pojišťovny s tuzemským kapitálem tento produkt ve svém portfoliu nemají zahrnuty, a proto se klienti musí obracet na mezinárodní pojišťovny působící na českém pojistném trhu (ACE, AIG, Allianz). Jelikož Česká republika přijala povinnost finančního zajištění v případě ekologické újmy relativně nedávno (v roce 2013), lze předpokládat, že poptávka po tomto pojistném produktu bude stoupat, což povede k růstu počtu pojišťoven jej nabízejících.

Na základně analýzy stavu v České republice a také ve vybraných státech Evropské unie, vzájemné komparace a ze zjištěných informací lze vyvodit některá doporučení pro české komerční pojišťovny. V první řadě by bylo žádoucí, aby uváděli relevantní informace týkající se environmentálního pojištění detailněji a přehledně přímo u daného produktu na svých internetových stránkách, například: jaké škody jsou kryty, pro koho je pojištění určeno, maximální výše pojistné částky nebo orientační sazby pojistného. Německá nabídka produktů a snadný přístup k informacím na internetových stránkách pojišťoven může sloužit jako vhodná inspirace. Bylo by také příhodné, aby se pojišťovny zaměřily více na poskytování environmentálního pojištění jako samostatného produktu, protože současná situace na českém pojistném trhu dává možnost sjednat dané pojištění ve většině případů jako součást obecné komerční odpovědnosti, kde je zahrnuta i ochrana proti ostatním rizikům související s podnikáním. Od čehož se odvíjí výše pojistného a pojistná částka.

Dalším doporučením by mohlo být vytvoření pojišťovacího poolu, který napomáhá diverzifikovat riziko mezi více pojistitelů. Současné české komerční pojišťovny, jako samostatné subjekty, nemají totiž dostatečnou finanční kapacitu na krytí ekologické újmy. Pojišťovací pool by tak mohl umožnit vývoj nových souvisejících produktů napomáhajících širší a promyšlenější ochrany životního prostředí v souladu s tržní ekonomikou.

V České republice je zaveden povinně smluvní systém environmentálního na základě zákona o prevenci závažných havárií a zákona o ekologické ujmě. Aby však systém správně fungoval, je třeba zdůraznit, aby vzniklé ekologické škody byly postihovány a po původcích znečištění byly vyžadovány náhrady. Pokud sankce nebudou ukládány striktně, znečišťovatelé budou mít tendenci odkládat, podceňovat či dokonce vyhýbat se sjednání pojištění, které představuje nejen finanční ale i časové náklady pro podnik. Pokud provozovatel nemá sjednané environmentální pojištění a nedisponuje potřebnými finančními prostředky ke krytí škod v případě vzniku ekologické havárie, dostane do insolvenční pozice a závazky k náhradě škody jsou pak hrazeny zdroji veřejného sektoru. Z tohoto důvodu je žádoucí, aby regulační úřady zaujaly aktivnější postoj ke kontrole a způsobu vymáhání náhrad a sankcí bez časových průtahů.

Také je důležité jasné a výstižné definování základních pojmů v oblasti environmentálního pojištění, například termínu „škoda na životním prostředí“. Čím více totiž budou znění právních předpisů konkrétní, zabrání se vzniku nesrovnalostí a sporů při požadování nároků na pojistné plnění.

Je zřejmé, že komerční pojišťovny s tuzemským kapitálem na českém pojistném trhu nedisponují s dostatečnými zkušenostmi v oblasti řízení environmentálních rizik a neposkytují pojištění ve velké míře. Pokud nabídka environmentálního pojištění je omezená, pak vyvstává otázka, jestli zavedení povinného pojištění má význam, když možnost krytí těchto rizik není dostatečná. Částečné zavedení povinného pojištění pro ekologické škody by mohlo představovat krok k efektivnosti systému. Vzorem může sloužit německý tzv. hybridní systém environmentálního pojištění, který je považován za nejvyspělejší a ustálený. Funguje na principu povinného pojištění pro škody na životním prostředí pro provozovatele objektů s nebezpečnými látkami, u nichž s vysokou pravděpodobností hrozí vznik ekologické havárie. Ostatní podniky by měly možnost volby formy finančního zajištění, která bude krytí vynaložená preventivní opatření a náklady na vzniklou ekologickou škodu. Stejný závěr uvádí P. Kubová ve své disertační práci (2015): „*zavedení flexibilního povinného pojištění je vhodným argumentem k zajištění účinného prosazení environmentální odpovědnosti a je tak vhodnou alternativou povinného pojištění odpovědnosti.*“ Mimo jiné P. Kubová (2015) svoje tvrzení odůvodňuje názorem, že v případě povinně smluvního pojištění se zákonodárce stává závislým na pojistitelích a pojistných trzích. Možnosti účinného vymáhání jsou pak závislé do značné míry na ochotě pojistitelů tyto rizika kryt. Což znamená, že pokud je dostupnost pojištění předpokladem pro fungování podniku, pojišťovny se pak stávají „poskytovatelem licence v průmyslu“, což může být sporné z politického hlediska. (Kubová, 2015, str. 138)

V následující části diplomové práce jsou zodpovězeny výzkumné otázky na základě nabytých poznatků, informací a skutečností.

1. Vyžaduje soudobá situace na českém trhu environmentálního pojištění nějaká zlepšující opatření?

Na českém pojistném trhu lze v současné době sjednat dva druhy environmentálního pojištění, pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí a pojištění odpovědnosti za ekologickou újmu. Co se týče produktu pojištění obecné odpovědnosti za škody na životním prostředí, české pojišťovny jsou v mnoha ohledech schopny zajistit dostatečnou ochranu pro pojistníka. Žádoucím opatřením by bylo usnadnit přístup veřejnosti k základním informacím o předmětném pojistném produktu na internetových stránkách, jelikož u některých pojišťoven musí klient pročíst všeobecné podmínky, aby se vůbec dozvěděl, že pojišťovna daný druh environmentálního pojištění nabízí.

Pokud jde o pojištění odpovědnosti za ekologickou újmu, lze ho sjednat pouze u mezinárodních pojišťoven působících na území České republiky. Zde se objevuje prostor pro zlepšující opatření, která by vedla k nezávislosti českého pojistného trhu v poskytování příslušného produktu.

2. Je možnost uplatnit poznatky z environmentálního systému pojištění ostatních zemí EU také v České republice?

Jelikož členské země EU jsou regulovány stejnou směrnicí, je příhodné uplatnit některé poznatky z ostatních členských zemí. Inspiraci by Česká republika mohla čerpat z německého tzv. hybridního environmentálního systému pojištění, který je velmi dobře propracovaný, a kde mají pojišťovny běžně zahrnuty produkty environmentálního pojištění ve svém portfoliu jako samostatný produkt v různých formách. Svým klientům poskytují dostatečné množství relevantních informací týkající se předmětného pojištění a dokonce umožňují sjednání předmětného pojištění přes internet.

Ve Velké Británii oproti ostatním analyzovaným zemím se lze setkat s nejširší škálou druhů environmentálního pojištění, které se vztahují i na staré ekologické zátěže. Pojišťovny v České republice by se tak mohly inspirovat při vytváření nových produktů kryjící rizika na životním prostředí.

3. Poskytují české pojišťovny odpovídající ochranu ve vztahu k odpovědnosti za ekologickou újmu?

Přestože je zajištění nápravy ekologické újmy povinně smluvní, české pojišťovny nabízejí pouze pojištění obecné odpovědnosti pro podnikatele, kde odpovědnost za ekologickou újmu je zařazena mezi výluky. Jen jedna pojišťovna (Česká pojišťovna, a. s.) nabízí pojištění odpovědnosti za ekologickou újmu, avšak jen jako připojištění k obecné odpovědnosti.

Pokud provozovatel chce sjednat komplexní ochranu v oblasti odpovědnosti za ekologickou újmu, musí se obrátit na mezinárodně působící pojišťovny. Důvodem může být fakt, že náklady na odstranění vzniklé či hrozící ekologické újmy mohou dosahovat vysokých částek, které by komerční pojišťovny s tuzemským kapitálem nemusely být schopny pokrýt.

Z mého pohledu české komerční pojišťovny neposkytují dostatečnou ochranu ve vztahu k odpovědnosti za ekologickou újmu a musí ji tudíž převzít zahraniční pojišťovny.

4. Jaký význam bude mít environmentální pojištění v budoucnu?

Dle mého názoru environmentální pojištění bude mít v budoucnu velký význam pro všechny podniky a podnikatelské subjekty, které svou ekonomickou aktivitou negativně ovlivňují životní prostředí. V poslední době totiž začíná být kladen větší důraz na odpovědnost společnosti ve vztahu k životnímu prostředí. Také legislativní změny stále zvyšují své požadavky a právní předpisy, zejména ty vycházející ze směrnice Evropského parlamentu a Rady. V případě, že by nastala ekologická havárie, je znečišťovatel povinen uhradit veškeré náklady spojené s náhradou škod

na životním prostředí, které se pohybují v statisících až desítkách milionů korun. Pokud by daný podnik neměl sjednané environmentální pojištění, mohly by tyto sanace přivést podnik k úpadku a závazky k náhradě škod na životním prostředí by pak musely být hrazeny zdroji veřejného sektoru. Environmentální rizika jsou jedním z nejdůležitějších faktorů ovlivňující dobrou pověst společnosti.

5 Závěr

Environmentální pojištění se považuje za relativně novodobou formu finančního zajištění před vzniklými škodami na životním prostředí, jež se začala rozvíjet v 70. letech 20. století. Představuje obecné pojetí pro řízení rizik v souvislosti s životním prostředím, které se v praktickém životě dělí na několik snadno sjednatelných typů pojistných produktů.

Nejčastěji se lze setkat s pojištěním odpovědnosti za škodu na životním prostředí sloužící ke krytí škod na majetku, zdraví a životě třetích osob, které vznikly v důsledku náhlé a nepředvídatelné havárie. Předmětné pojištění není obvykle poskytováno jako samostatný produkt, ale spíše jako součást pojištění obecné odpovědnosti z podnikání. Z pojistného krytí jsou vyloučena všechna znečištění související s postupným únikem nebezpečných látek z provozních objektů. Pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí se tedy nevztahuje na vznik ekologické újmy, což dalo podnět k vytvoření nového pojistného produktu zvaného pojištění odpovědnosti za ekologickou újmu. Dané pojištění je nejčastěji poskytováno jako samostatný produkt splňující požadavky evropské legislativy a nabývá různých forem, které jsou nabízeny především mezinárodními komerčními pojišťovnami.

V každé zemi se systém environmentálního pojištění nachází v jiném stádiu rozvoje. Ve Velké Británii a v Německu se vyznačuje dlouholetou tradicí, zatímco v České republice je se začalo formovat v 80. letech 20. století. Hlavním mezníkem ve vývoji environmentálního pojištění bylo přijetí směrnice 2004/35/ES, která transponovala do legislativních rámců členských zemí EU princip „polluter-pays principle“ neboli „znečišťovatel platí“ spočívající v povinnosti znečišťovatelů nést náklady vzniklé v souvislosti se škodou na životním prostředí. Současná společnost si začala uvědomovat, že pro dosažení dlouhodobého hospodářského růstu není zapotřebí jen pokrok ve vědě a technice, ale také ochrana životního prostředí představující zdroj pro fungování ekonomické činnosti.

Přestože členské země EU se řídí stejnou směrnicí, nabídka pojistných produktů environmentálního pojištění se značně liší. Průzkum pojistného trhu ve vybraných zemích poukázal, že odlišnosti spočívají zejména v podobě nabízených produktů, v počtu pojišťoven poskytujících environmentální pojištění a v maximální výši pojistného krytí škod. Česká republika by mohla čerpat inspiraci ze způsobu řízení environmentálních rizik v Německu, které disponuje s velmi vyspělým systémem environmentálního pojištění. V první řadě má dobře propracovaný právní rámec respektující evropskou legislativu. Další argument spočívá ve vysokém počtu německých komerčních poštoven, které mají produkty environmentálního pojištění běžně zařazené ve svém pojistném portfoliu a na svých internetových stránkách poskytují veřejnosti detailní informace o daných produktech včetně orientační výše sazby pojistného.

Jsem přesvědčena, že se v rámci České republiky bude zvyšovat význam environmentálního pojištění. Zřejmě se tomu tak nestane tento a ani příští rok, ale trend je jasně nastaven a je jisté, že dojde ke zvýšení zájmu klientů o krytí ekolo-

gických rizik. S rostoucí spotřebitelskou poptávkou se dá předpokládat, že poroste nabídka environmentálního pojištění a mohlo by se tak stát běžným produktem v nabídce pojišťoven. Také konkurence na trhu by mohla přinejmenším vést ke snížení výše pojistného. Je však potřeba, aby se český pojistný trh na tuto skutečnost dostatečně připravil, tedy jasně formuloval základní pojmy například škodu na životním prostředí a vytvořit kvalitní legislativní rámec. V neposlední řadě je zapotřebí, aby vzniklé ekologické škody byly neprodleně postihovány a po původcích znečištění bylo vyžadováno odškodnění. Pokud sankce nebudou ukládány striktně, znečišťovatelé budou mít tendenci odkládat, podceňovat či dokonce vyhýbat se sjednání pojištění.

6 Literatura

Právní předpisy

- Česká republika. Nařízení vlády č. 295/2011 Sb. o způsobu hodnocení rizik ekologické újmy a bližších podmínkách finančního zajištění. In: *Sbírka zákonů, ČR*. 2011. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-295>
- Česká republika. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů, ČR*. 2012. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>
- Česká republika. Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě. In: *Sbírka zákonů, ČR*. 2015. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-167>
- Česká republika. Zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií). In: *Sbírka zákonů, ČR*. 2015. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-224>
- Československo. Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů, ČR*. 1992. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/5b17dd457274213ec12572f3002827de?OpenDocument>
- Finsko. The Environmental Protection Act (86/2000). In: *Finnish, Finlex*. 2000. Dostupné z: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2000/en20000086.pdf>
- Finsko. Laki ympäristövahinkovakuutuksesta (81/1998). In: *Finnish, Finlex*. 1998. Dostupné z: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980081#L2P2>
- Finsko. Laki eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta (383/2009). In: *Finnish, Finlex*. 2009. Dostupné z: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090383>
- Finsko. Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta (737/1994). In: *Finnish, Finlex*. 1994. Dostupné z: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940737>
- Finsko. Valtioneuvoston asetusympäristövahinkovakuutuksesta (47/2015). In: *Finnish, Finlex*. 2015. Dostupné z: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150047>
- Finsko. Ympäristönsuojelulaki (527/2014). In: *Finnish, Finlex*. 2014. Dostupné z: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140527#L2P12>
- Neměcko. Umwelthaftungsgesetz vom 10. Dezember 1990 (BGBl. I S. 2634), das zuletzt durch Artikel 9 Absatz 5 des Gesetzes vom 23. November 2007 (BGBl. I S. 2631) geändert worden ist. In: *Bundesgesetzblatt, Deutschland*. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/umwelthg/BJNR126340990.html>

- Německo. Umweltschadengesetz vom 10. Mai 2007 (BGBl. I S. 666), das zuletzt durch Artikel 4 des Gesetzes vom 23. Juli 2013 (BGBl. I S. 2565) geändert worden ist. In: *Bundesgesetzblatt, Deutschland*. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/uschadg/gesamt.pdf>
- Německo. Wasserhaushaltsgesetz vom 31. Juli 2009 (BGBl. I S. 2585), das durch Artikel 1 des Gesetzes vom 4. August 2016 (BGBl. I S. 1972) geändert worden ist. In: *Bundesgesetzblatt, Deutschland*. Dostupné z: http://www.gesetze-im-internet.de/whg_2009/BJNR258510009.html
- Velká Británie. ENVIRONMENTAL PROTECTION, ENGLAND: The Environmental Damage (Prevention and Remediation) (England) Regulations 2015. In: *Statutory Instruments, UK*. 2015. Dostupné z: http://www.legislation.gov.uk/uksi/2015/810/pdfs/uksi_20150810_en.pdf
- Velká Británie. Environmental Protection Act 1990. In: *Statutory Instruments, UK*. 1990. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1990/43/contents>
- Velká Británie. Water Resources Act 1991. In: *Statutory Instruments, UK*. 1991. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1991/57/contents>

Odborné publikace

- ČERNÁ, Alena, Zdeněk LAMSER a Eva TOŠOVSKÁ. *Co stojí péče o přírodní prostředí*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1987. Ekonomie a společnost.
- DAŇHEL, Jaroslav. *Pojistná teorie*. 2. vyd. Praha: Professional Publishing, 2006, 338 s. ISBN 80-86946-00-2.
- DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. vyd. - přeprac. Praha: Ekopress, 2009. ISBN 978-80-86929-51-4.
- ENDRES, A. *Environmental economics : theory and policy*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 379 s. ISBN 978-0-521-17392-6.
- Environmental risks and insurance: a comparative analysis of the role of insurance in the management of environment-related risks*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, c2003. ISBN 9264105506.
- EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY. *Mapping the impacts of natural hazards and technological accidents in Europe an overview of the last decade*. Copenhagen: European Environment Agency, 2010. ISBN 978-92-9213-168-5.
- Evidence případů ekologické újmy. *Česká inspekce životního prostředí* [online]. Praha [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/Evidence-pripadu-ekologicke-ujmy>
- GOODSTEIN, Eban S. *Economics and the environment*. 5th ed. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, c2008, xvi, 512 p. ISBN 978-0-471-76309-3.
- Hadač, Emil. *Ekologické katastrofy*. Praha: nakladatelství Socialistické akademie ČSSR, 1987. ISBN 40-017-87.
- HADRABOVÁ, Alena. *Ekologické aspekty podnikání*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1996. ISBN 80-7079-415-1.

- HÁJEK, Miroslav. *Efektivnost výdajů z veřejných rozpočtů na ochranu životního prostředí*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2000. Acta Universitatis Purkynianae. ISBN 80-7044-314-6.
- HOŘEJŠÍ, Bronislava. *Mikroekonomie*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2010. ISBN 978-80-7261-218-5.
- JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Ekologická politika*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3599-4.
- JÍLKOVÁ, Jiřina. *Daně, dotace a obchodovatelná povolení - nástroje ochrany ovzduší a klimatu*. Vyd. 1. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2003. ISBN 80-86684-04-0.
- KUBOVÁ, Pavla. *Analýza pojistného trhu environmentálního pojištění v České republice a Evropské unii*. Liberec, 2015. Disertační práce. Technická univerzita v Liberci.
- MACHÁČEK, Jaroslav. *Environmentální riziko v ekonomických souvislostech a EIA*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1520-9.
- MEZŘICKÝ, Václav. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 207 s. ISBN 80-7367-003-8.
- MLČOCH, Svatomír. *Škody na životním prostředí z pohledu českého práva*. Vyd. 1. Praha: Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy, 1998. Ekonomické nástroje pro trvale udržitelný rozvoj České republiky. ISBN 80-7184-798-4.
- MOLDAN, Bedřich. *Ekonomické aspekty ochrany životního prostředí: Situace v České republice*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1997, 307 s. ISBN 80-7184-434-9.
- OBRŠÁLOVÁ, Ilona a Emil RUDOLF. *Environmentální ekonomika: nástroje environmentální politiky*. Pardubice: Univerzita Pardubice, Ekonomicko-správní fakulta, 1999. ISBN 80-7194-189-1.
- PSUTKA, Jindřich. *Odpovědnost za ekologické škody v občanském právu*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie. ISBN 978-80-7357-559-5.
- SMITH, Keith. *Environmental hazards assessing risk and reducing disaster*. 6th ed. London: Routledge, 2013. ISBN 9781136647154.
- SOUKOPOVÁ, Jana. *Ekonomika životního prostředí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5644-2.
- ŠTĚPÁNEK, Zdeněk. *Ekonomické souvislosti ochrany životního prostředí*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1997. ISBN 80-7067-737-6.
- ŠTĚPÁNEK, Zdeněk a Bedřich MOLDAN. *Nástin metodiky ekonomické kvantifikace poškození životního prostředí*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 1999. ISBN 80-238-3936-5.
- TOMŠÍK, Karel. *Evropská integrace a environmentální ekonomika*. Vyd. 7. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2013. ISBN 978-80-213-2404-6.

- TOŠOVSKÁ, Eva. *Makroekonomické souvislosti ochrany životního prostředí*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-308-0.
- VÁVROVÁ, Eva. Environmentální pojištění: Jak evropské země chrání životní prostředí? *Pojistný obzor*. Praha: Reiss, 2012, 89(3), 28-30. ISSN 0032-2393.
- VLČKOVÁ, Jitka (ed.). *Podnikový ekolog*. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2006. ISBN 80-86684-46-6.
- VLČKOVÁ, Jitka (ed.). *Průvodce ochranou životního prostředí pro veřejnou správu*. Vyd. 1. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2008. ISBN 978-80-86684-49-9.

Internetové zdroje

- 2010/4. *Pojistný obzor: Časopis českého pojišťovnictví* [online]. Praha [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <http://www.pojistnyobzor.cz/archiv/55-2010-4>
- 1952: London fog clears after days of chaos. *BBC News* [online]. [cit. 2016-09-02]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/december/9/newsid_4506000/4506390.stm
- Environmental. *Liberty Specialty Markets* [online]. 2016 [cit. 2016-11-14]. Dostupné z: <http://www.libertyspecialtymarkets.com/insurance/environmental/>
- Eviopro: Pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí. *AIG* [online]. Londýn [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <https://www.aig.cz/pojiszeni-profirmy/business-categories/pojistni-environmentalnich-rizik>
- Ekonomické souvislosti ochrany životního prostředí. *Resort životního prostředí: Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2016-08-09]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFZUTO7I](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFZUTO7I)
- Ekologická újma. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha [cit. 2016-09-23]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/ekologicka_ujma
- Ekologická újma. *RENOMIA* [online]. Brno, 2016 [cit. 2016-09-23]. Dostupné z: <http://www.renomia.cz/ekologickaujma/podrobne-informace/>
- EMARS Dashboard Selected eMARS Statistics. Joint research centre: *EMARS - Major Accident Reporting System* [online]. [cit. 2016-09-02]. Dostupné z: <https://emars.jrc.ec.europa.eu/?id=14>
- Environmental Liability. *European Commission* [online]. 2016 [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/environment/legal/liability/>
- Environmental Insurance from AIG: Don't let a pollution incident threaten your whole business. *AIG* [online]. 2016 [cit. 2016-11-14]. Dostupné z: https://www.aig.co.uk/business/products-and-services/environmental-impairment#pr_inpage_title
- Environmental Risk. *Chubb* [online]. 2016 [cit. 2016-11-14]. Dostupné z: <https://www2.chubb.com/uk-en/business/By-Category-Environmental-Risk.aspx>

- GAJDICS, Ágnes. *The "Kolontár Red Mud Case"* [online]. Brno, 2011 [cit. 2016-09-03]. Dostupné z: http://www.justiceandenvironment.org/_files/file/2011%20ELD%20Kolontar.pdf
- Incidents: Incident report: Prestige. *The International Oil Pollution Compensation Funds* [online]. 2016 [cit. 2016-09-05]. Dostupné z: <http://www.iopcfunds.org/incidents/#126-13-November-2002>
- Implementation efficiency of the Environmental Liability Directive (ELD) and related financial security issues. *European Commission* [online]. 2014 [cit. 2016-12-27]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/enveco/others/pdf/implementation_efficiency.pdf
- Jäsenyhtiöt. *Ympäristövakuutuskeskus* [online]. Helsinki, 2016 [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: <http://www.yvk.fi/fi/ymparistovakuutuskeskus/>
- Kfz-Umweltschadenversicherung: Was ist über die Kfz-Umweltschadenversicherung abgedeckt? *HanseMerkur* [online]. 2016 [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <http://www.hansemerkur.de/service/faq/kfzversicherung/versicherungsumfang/kfzumweltschadenversicherung>
- Lakisääteinen ympäristövahinkovakuutus. *Pohjola* [online]. [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: <https://www.pohjola.fi/pohjola/yritys--ja-yhteisoasiakkaat/vakuutukset/vakuutustuotteet/toiminnan-vakuutukset/lakisaateinen-ymparistovahinkovakuutus?cid=330803427>
- Versicherungen Liste. *Verbraucherportal* [online]. 2016 [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <https://www.1averbraucherportal.de/versicherung/liste>
- Member directory. *Association of British Insurers* [online]. London, 2014 [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <https://www.abi.org.uk/About/ABI-members>
- Miljöansvarsförsäkring (Fastighetsägare). *Ålands Ömsesidiga* [online]. [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: <http://www.alands.se/text.con?iPage=40&m=55>
- NAYLOR, Joe. THE HISTORY AND USE OF ENVIRONMENTAL INSURANCE. *Enbridge Energy Company* [online]. [cit. 2016-11-14]. Dostupné z: <http://www.armr.net/wp-content/uploads/2012/10/historyins7-10-07.pdf>
- Odpovědnost: Pojištění Global EKO. *Allianz* [online]. Berlín [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: http://www.allianz.cz/produkty/pro-firmy/majetek-a-odpovednost/majetek-a-odpovednost_odpovednost.html
- Öltank-Haftpflicht (Gewässerschaden). *Europa Versicherung Pur* [online]. Köln, 2016 [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: <https://www.europa.de/produkte/haftpflicht-versicherung/oeltank-haftpflicht-gewaesserschaden/>
- Pojištění ekologické újmy. *ACE a CHUBB JSOU NYNÍ JEDNA POJIŠŤOVNA* [online]. Londýn [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://www.acegroup.com/cz-cz/for-business/enviornmental-liability.aspx>

- Pojišťovací pool. *Česká asociace pojišťoven* [online]. [cit. 2016-09-11]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/odborna-verejnost/on-line-slovníky-a-encyklopedie/encyklopedie-pojmu/aplikace/1898-item-536>
- POJIŠTNÉ PODMÍNKY PRO POJIŠTĚNÍ ENVIRONMENTÁLNÍCH RIZIK - ENVIRO-PRO. *AIG* [online]. Londýn [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <https://www.aig.cz/content/dam/aig/emea/czech-republic/documents/cs/terms-and-conditions/vpp-enviro-noz-approved.pdf>
- Přehled doplňkových pojištění. *Česká pojišťovna* [online]. Praha [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <https://www.ceskapojistovna.cz/pripojisteni?pojisteni-obecně-odpovednosti-podnikatele-prumyslu#pojisteni-ekologicke-ujmy>
- Pojišťovny. *Pojišťovny* [online]. 2016 [cit. 2016-12-30n. l.]. Dostupné z: <http://www.pojistovny.com/pojistovny/>
- Survey of environmental liability insurance developments. *Insurance europe* [online]. 2014 [cit. 2016-12-08]. Dostupné z: <http://www.insuranceeurope.eu/sites/default/files/attachments/Survey%20of%20environmental%20liability%20insurance%20developments.pdf>
- TOŠOVSKÁ, Eva. *PŘÍSTUP ČLENSKÝCH ZEMÍ EU K POJETÍ A ROZSAHU ŠKOD NA ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ A K JEJICH KVANTIFIKACI. EKODISK* [online]. Praha, 1999(03) [cit. 2016-08-29]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/ris/ais-ris-info-copy.nsf/6d13b004071d0140c12569e700154acb/997ab6585bb357d5c1256b0200361f08?OpenDocument>
- Umwelthaftpflichtversicherung. *Gothaer* [online]. 2016 [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: <http://www.gothaer.de/geschaeftskunden/gewerbliche-haftpflichtversicherung/umwelthaftpflichtversicherung.htm>
- Vakuutussyhtiot. *Vakuutus* [online]. 2016 [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://www.vakuutus.org/vakuutussyhtiot/>
- VÁVROVÁ, Eva. Přednáška pro ESF MU- Environmentální pojištění. 9. 4. 2014 Brno, nepublikováno.
- Výroční zpráva Státního fondu životního prostředí ČR o činnosti v oblasti poskytování informací za rok 2014. *Státní fond životního prostředí České republiky* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-06-08]. Dostupné z: https://www.sfzp.cz/soubor-ke-stazeni/56/17046-vz_2014_poskytovani_informaci.pdf
- Vzor návrhu na zařazení objektu do skupiny A nebo skupiny B. *Eurochem* [online]. 2015 [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: http://www.eurochem.cz/eko/EKO_CD44_824588/dokumenty/e_book/prirucka/prilohy/cast_a/Priloha_A_007.pdf
- Warum eine Gewässerschadenhaftpflicht? *AXA Deutschland* [online]. 2016 [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: <https://www.axa.de/wasserschaden-versicherung>
- Zvláštní pojistné podmínky pro pojištění odpovědnosti (oblast podnikání, vlastnických a nájemních vztahů, individuálních rizik). *Generali* [online]. Praha [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: https://www.generali.cz/documents/20182/27613/zpp_pojisteni_odpovednosti.pdf

Zvláštní pojistné podmínky pro pojištění újmy vzniklé v důsledku závažné havárie. *Kooperativa* [online]. Praha [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: [https://www.koop.cz/dokumenty/podnikatele-prumysl/zvlastni-pojistne-podminky-pro-pojisteni-odpovednosti-za-ujmy-vznikle-v-dusledku-zavazne-havarie/Zvl%C3%A1tn%C5%A1tn%C3%AD%20pojistn%C3%A9%20podm%C3%ADnky%20pro%20poji%C5%A1t%C4%9Bn%C3%AD%20odpov%C4%9Bdnosti%20za%20%C3%BAjmy%20vznikl%C3%A9%20v%20d%C5%AF-sledku%20z%C3%A1va%C5%BEen%C3%A9%20hav%C3%A1rie%20\(540-14\).PDF](https://www.koop.cz/dokumenty/podnikatele-prumysl/zvlastni-pojistne-podminky-pro-pojisteni-odpovednosti-za-ujmy-vznikle-v-dusledku-zavazne-havarie/Zvl%C3%A1tn%C5%A1tn%C3%AD%20pojistn%C3%A9%20podm%C3%ADnky%20pro%20poji%C5%A1t%C4%9Bn%C3%AD%20odpov%C4%9Bdnosti%20za%20%C3%BAjmy%20vznikl%C3%A9%20v%20d%C5%AF-sledku%20z%C3%A1va%C5%BEen%C3%A9%20hav%C3%A1rie%20(540-14).PDF)

Životní prostředí. *Enviweb* [online]. 2012 [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: <http://www.enviweb.cz/eslovník/269>

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ & KLIMA: Průkopník v politice ochrany klimatu. *Fakta o Německu* [online]. 2016 [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <https://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/cs/prukopnik-v-politice-ochrany-klimatu>

7 Seznam použitých zkratk

CVM	kontingenční oceňovací metoda
ČAP	Česká asociace pojišťoven
ČR	Česká republika
EIL	pojištění odpovědnosti za škodu na životním prostředí (environmental impairment liability)
ELD	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES, o odpovědnosti za životní prostředí (Environmental Liability Directive)
EU	Evropská unie
EUR	Euro
FI	Finsko
GR	Německo
Kč	korun českých
mil.	milion
OECD	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (Organization for Economic Cooperation and Development)
Sb.	Sbírky zákonů
tis.	tisíc
UK	Velká Británie
ŽP	životní prostředí

8 Seznam obrázků

Obr. 1	Vztah životního prostředí a ekonomické činnosti	14
Obr. 2	Vztah systému životního prostředí a ekonomiky	15
Obr. 3	Grafické znázornění negativní externality	17
Obr. 4	Ekonomické optimum znečištění	21
Obr. 5	Ekologické havárie podle průmyslových oblastí v EU v letech 2001 až 2013	34
Obr. 6	Počet ekologických havárií podle typu v EU od roku 2001 do roku 2013	35
Obr. 7	Možnosti sjednání environmentálního pojištění ve vybraných státech	61

9 Seznam tabulek

Tab. 1	Rozdělení škod na životním prostředí – škody typu I	19
Tab. 2	Rozdělení škod na životním prostředí – škody typu II	20
Tab. 3	Rozdíl mezi odpovědností za ekologickou újmu a odpovědností za škodu na ŽP	25
Tab. 4	Klasifikace ekonomických nástrojů dle OECD	27
Tab. 5	Silné a slabé stránky systému environmentálního pojištění v ČR	45
Tab. 6	Silné a slabé stránky systému environmentálního pojištění v Německu	49
Tab. 7	Silné a slabé stránky systému environmentálního pojištění ve Velké Británii	55
Tab. 8	Systém environmentálního pojištění ve Finsku	59
Tab. 9	Výsledky z analýzy trhu a jejich nabídky ve vybraných zemí EU	62

Přílohy

A Vzor návrhu na zařazení objektu do skupiny A nebo skupiny B

Vzor návrhu na zařazení objektu do skupiny A nebo skupiny B

Identifikační údaje objektu Název objektu: Ulice: Místo a PSČ: Zeměpisné souřadnice: Tel./fax/e-mail: IČ:			
Identifikační údaje fyzické osoby oprávněné jednat za provozovatele Jméno: Jméno: Příjmení: Příjmení: Bydliště: Bydliště:			
Druh, množství, klasifikace a fyzikální skupenství všech nebezpečných látek umístěných v objektu			
látka	množství v tunách	klasifikace látky ³⁰⁾	fyzikální forma látky
Popis stávající nebo plánované činnosti provozovatele			
Popis a grafické znázornění okolí objektu se všemi prvky, které mohou závažnou havárii způsobit nebo zhoršit její následky			
Údaje o množství nebezpečných látek umístěných v objektu použitých při výpočtu součtu poměrných množství			
Popis výpočtu návrhu zařazení podle přílohy č. 1 k tomuto zákonu			
Datum		Podpis statutárního orgánu	